

GAMLE GAARDE

AF KR. ANDERSEN

Det lyder maaske lidt mærkeligt, men derfor er det ikke mindre rigtigt, at Herregaardene skylder Skibsfarten deres Oprindelse.

I Oldtiden var Jorden nærmest Fælleseje, Broncealderens og Folkevandringstidens Stormænd, ragede ikke op over Folket i Kraft af Hartkorn eller Jordegods, men fordi de ejede andre Værdier og Egenskaber end Menigmand.

Med Vikingetiden - og Tiden der fulgte, blev Forholdene lidt anderledes, Kongerne samlede paa Gods, hans Styrimænd efterlignede ham og skabte sig Storgaarde. Mange af Bønderne ønskede ikke længere at være Krigere, de vilde passe deres Landbrug og gerne slippe for at deltage i Krigstogene. Ved Hjælp af en Afgift til Kongen eller hans Ombudsmand, blev de fri for at drage udenlands og for Afgiften skulde Ombudsmanden, eller hvad han nu var, sørge for Mandskab og Udrustning. Derfor maatte han altid holde mange Karle paa sin Gaard, der blev stor og fik sin særlige Betydning. - Kongsgaarde og Hærgaarden (Herregaarden) var blevet til.

Men netop fordi Hærmanden var knyttet til Søen, skulde hans Gaard ogsaa helst ligge ved Vandet, og det er ikke mange gamle Herregaarde man ikke træffer i Nærheden af Vandet.

Dette gælder da i særlig Grad for Thy, de mange Søer, Fjorde og Vige var ideelle som Bopladser for de søgaaende Vikinger. Her træffer vi deres Voldsteder, og her træffer vi den Dag i Dag Gaarde, der som Regel kun i Navnet bærer Mindet om svundne Tidens Storhed.

Selv om Adelen i Thy, paa Grund af de særlige politiske Forhold her, ikke paa nogen Tid spillede den samme Rolle, som de kom til det paa andre Egne, har Egnen her ikke manglet paa Herregaarde, jævnt fordelt over hele Thy og Han Herred ligger de, saa næsten hvert Sogn har mindst en og kun enkelte Sogne mangler dem ganske.

Østligst i Omraadet, langs Skellet mellem Øster- og Vester-Han Herred, eller rettere i Grænseomraadet mellem det gamle Teutonerland og Vendsyssel, ligger Slettegaard og de to Kongsgaarde Aagaard og Aggersborg.

Ikke uden Sans for Strategi, havde Kongen og hans Høvedsmænd sat sig i Besiddelse af disse Pladser. Ved Søerne midt i Thylands Hjerte, laa

andre vigtige Borge, som Sjørring, Færgesborg. Længere mod Vest laa der en Fæstning ved Borggaard og en anden i Sperring Sø. Og saaledes kan vi træffe dem overalt paa de vigtigste Punkter, ved Landsdelens Vandveje og ved de gamle Færdselsveje fra Nord til Syd.

Over 40 gamle Herregaarde ligger, eller har ligget i Thy og Vester Han Herred, ikke alle lige betydelige, nogle var aldrig beboet af andet end Lavadel. Men andre har haft Ejere, der kom til at spille en stor Rolle for Landet som Statsmænd eller som Krigere. Og foruden disse Herregaarde var der mange andre Storgaarde, hvis Oprindelse taber sig i en fjern Fortid.

Selv om Thybønderne - mere end nogen anden i hans Tid - hævdede sin Selvstændighed og kun i ringe Grad ydede Hoveriarbejde, kunde det dog ikke undgaas, at Herregaarden spillede en betydelig Rolle i Sognet. Til dem var det at de fleste af de gamle Sagn knyttede sig, det var dem, der i Egnens Historie ragede op som Mindestene, der talte om svundne Aarhundreder.

Hindsels, Hvidbjerg Sogn.

Hindsels, der nu er Thyholms største Gaard, er tillige en af de ældste Gaarde paa Thyholm. Om Gaardens ældste Historie kendes intet, muligt har der allerede ved Historiens første Tid ligget en Gaard herude ved Vandet, hvor der var de bedste Betingelser for en Viking at have sit Bosted. Muligt har den, som saa mange af Thylands andre Storgaarde, hørt under Familien Glob's Godser, da den gennem hele Middelalderen ejes af Børglum Stift, og der menes, at det var her, Biskop Oluf Glob havde sit Ophold i 1261, da han blev dræbt af Jens Glob i Hvidbjerg Kirke. Bisperne har haft Godset forlenet bort, saaledes nævnes 1508 Væbner Jep Juel.

Ved Reformationen 1536, hjemfaldt Hindsels som andet Kirkegods til Kronen, og Chr. den 3. forlener Gaarden med Gods til Borger Jens Larsen, Holstebro, og hans Hustru for Livstid i Pant for 600 rhinske Gylden, som Bisp Stygge Krumpen havde pantsat dem Gaarden for. 1554 afstaar Jens Larsens Enke, Ane Christiernsdatter, paa Koldinghus sine Panterettigheder til Erik Rud, Lensmand paa Vestervig Kloster, der et Par Aar efter fik Kongens Pantebrev paa samme

Beløb mod at skulle opbygge og forbedre Gaarden.

Senere solgte Kronen Godset, og Hindsels ejes nu en Tid af Adelen. Johan Brochenhus sælger den 1653 til Casper Gerdorf, hvis to Døtre deler Gaarden i to Dele, Østre og Vestre Hindsels.

Fr. Klingenberg samler 1746 de to Halvgaarde, og Hindsels havde som før Delingen 30 Tdr. Hartk. til Hovedgaarden foruden 266 Tdr. Bøndergods og 43 Tdr. Hartk. Tiender, men straks efter sælger Fr. Klingenberg Gaarden til Fr. Leth, hvis Enke 1751 sælger den til P. Isager fra Ringkøbing for 11,000 Rdlr.

Ved en Auktion 1774 blev Laur. Breinholt Ejer af Hindsels, der ved denne Lejlighed kostede 29,600 Rdl. Det skal være ham, der opførte den nuværende Hovedbygning, der er trefløjet og særdeles solidt bygget. De mange store Syldsten blev hentet i Vestervig, og Bønderne havde som Regel nok at gøre med at køre med en Sten ad Gangen.

1804 døde Breinholt ugift, og Hindsels blev solgt til Generalauditør H. J. Lindahl, Avnsbjerg, som solgte Tienderne og Bøndergodset for dernæst at sælge Hovedgaarden til Kancelliraad Jacob Diecmann, der var født i Boddum Præstegaard. Han var ansat i Rentekammeret og blev gift med en Datter af Søren Gyldendal, Grundlæggeren af Gyldendals Forlag. For hendes Medgift, 20,000 Rdlr., købte han Gaarden, som han dog ikke ejede ret længe, da han gik ind i Forlaget som Med ejer af dette.

Den næste Ejer var Lars Djørup, der 1815 solgte Hindsels til Niels Sørensen, som under den store Pengekrise gik Fallit, og 1827 blev den købt af Niels Overgaard, og siden har den været i denne Slægts Besiddelse. Niels Overgaard lod Jorden dyrke op og dræned og merglede. Han lod desuden opkaste Diger langs Fjorden for at beskytte Engene mod Stormfloder, men en saadan ødelagde Digerne nogle Aar efter.

Ved denne Lejlighed blev en stor Del af Engene totalt ødelagt, og hvor der før kunde avles ca. 200 Læs Enghø, blev Jorden siden ikke anvendelig til andet end Græsning. 1834 overtog Niels Overgaard selv Driften af Gaarden, og senere udskilte han Overgaardsminde, som var bestemt for en af hans Sønner. Efter hans Død gik Hindsels til Sønnen, Jacob Overgaard, der ejede den fra 1868 til han i 1911 overdrog den til sin Søn, den nuværende Ejer Askov Overgaard.

Til Hindsels hører en mindre Fugleholm, tidligere har der været en Vindmølle tæt Syd for Gaarden, men den er nu nedrevet. Til Gaarden hører en efter Egnens Forhold stor og smuk Park, der er anlagt af Jacob Overgaard. Syd for Hindsels er der en Mark, der kaldes „Bandshov“, et Minde fra dengang Biskop Oluf Glob blev dræbt.

Nu har Hindsels et Tilliggende paa 171 ha, hvoraf 136 er Agermark og Resten er Eng og Park. Gaarden har 16 Tdr. Hartk., og der holdes en særdeles fin Korthornsbesætning paa 170 Kreaturer, og der haves 12 Arbejdsheste. 1927 blev der paa 100 Aarsdagen for Slægtens Overtagelse af den gamle Herregaard afsløret en Mindesten i Haven.

Helligkildegaard, Hvidbjerg Sogn. Helligkildegaard nævnes allerede i 1360. Gaarden har sit Navn efter den hellige Kilde, der findes i Nærheden, og som helt op mod den nyere Tid var en stærkt søgt Sundhedskilde, der dog kun var „kraftig“ den 23. Juni, Solhvervsdag, et Forhold, der peger hen til, at Kildens Benyttelse gaar helt tilbage til Oldtiden, da Solhvervsdagen var en af Aarets store Offerfester.

Denne Kilde var et stort Aktiv for Gaardens Ejer og Anledning til, at Vestervig Kloster kom i Besiddelse af Gaarden, hvor Klosteret holdt en Munk til at føre Tilsynet med Kilden. Indtil Reformationen hørte Helligkildegaard under Vestervig, men gik da over i Kronens Eje. 1661 blev den med 40 Tdr. Hartk. overdraget til Jocum Irgens, sammen med det andet Vestervig Gods. I den følgende Tid blev der frasolgt en hel Del af Jorden, medens Resten var Fæste under Klosteret. 1720 blev den dog atter oprettet som fri Avlsgaard, og der blev nedlagt et Par Bøndergaarde, hvis Jord blev lagt under Helligkildegaard.

1749 er den en betydelig Gaard, der da af Kammerjunker Fr. Klingenberg sælges til Købmand Christen Nielsen Ørsnæs fra Aalborg. Han skal have været en meget driftig Mand, han nedrev i 1755 de gamle Bygninger og opførte en ny Gaard med trefløjet Hovedbygning i to Etager med Tegtag, medens han lod opføre en norsk Lade, som der findes af endnu, ved adskillige af Thylands gamle Gaarde.

Endnu før Chr. Nielsen Ørsnæs døde, var hans Søn, Hans Ørsnæs, død, og Gaarden gik derfor til

hans to Nevøer Christen Lassen Ørsnæs og Christen Nielsen Ørsnæs. Denne sidste købte i 1766 den anden Fætters Halvpart for 14,000 Rdlr. Gaarden havde da 25 Tdr. Hartk. Hovedgaardstakst, 175 Tdr. Hartk. Bøndergods og Hvidbjerg Kirke foruden 4 Korntiender.

1779 døde Ørsnæs, og hans Enke ægtede Vicelandsdommer H. Chr. Lautrup, som solgte ud af Bøndergodset og Tienderne, og 1802 har den intet Bøndergods, men stadig de 24 Tdr. Hovedgaardstakst. Efter Chr. Lautrups Død blev Gaarden solgt til Hans Nielsen, der gik Fallit under den store Pengekrise. Gaarden gik til Auktion og blev købt af Christen Kjær for 1610 Rdlr. Han lod i 1838 den store Hovedbygning nedrive og opførte af Materialerne et mere passende Stuehus, som benyttes den Dag i Dag. 1885 solgte hans Enke Gaarden med 19 Tdr. Hartk. til Anton Kjær, der 1888 afstod den til Mads Villadsen, Odbygaard, der frasolgte Jord til 7 Ejendomme. 1909 solgte han Helligkildegaard til Thylands Udstykningsforening for 124,000 Kr. I de følgende Aar gik Gaarden fra Haand til Haand, og 1924 købtes den af Søren Krabbe for 225,000 Kr. Gaarden havde da ca. 100 Tdr. Land og 9 Tdr. Hartk.

Søren Krabbe nedrev den gamle Vandmølle, der gennem Aarhundreder var drevet ved Vand fra den hellige Kilde. Denne var iøvrigt 1854 blevet vanhelliget ved at man badede et Par syge Heste i dens Vand, og siden brugtes den kun som Vandhul for Kreaturerne. Efter Udstykningerne var Kilden ikke længere paa Gaardens Jord. Ved Gravninger i Kildens Nærhed er der fundet forskellige Smaating, der har været Offergaver.

1940 døde Søren Krabbe, og Helligkildegaard ejes nu af hans Søn Ingvard Krabbe. Gaarden kan nu holde en Besætning paa 80 Kreaturer, 10 Heste og ca. 60 Svin. Avlsbygningerne eropført efter Brand i 1919.

Smerupgaard, Hvidbjerg Sogn.

Smerupgaard var paa Valdemar Atterdags Tid et betydeligt Gods, der i Slutningen af det 14. Aarh. ejedes af Peder Nielsen, der var Ridder og førte en halv Ørn i sit Skjold. Hans Datter Mette blev gift med Niels Strangesen til Nordentoft. Forinden Peder Nielsen kom i Besiddelse af Smerupgaard og Gods, var den Krongods, og Arvingerne maatte da ogsaa 1408 tilskøde Dronning Margrethe Godset igen, saa det maa

antages, at det i de lovløse Tider paa uretmæssig Maade var gaaet over i privat Eje.

Niels Strangesen ses dog at have beholdt Smerupgaard som Len eller Pant for en Sum Penge, han i 1406 laante Dronningen, samtidig havde han ogsaa faaet Hillerslev som Len og blev ved samme Lejlighed slaet til Ridder. 1424 ses Niels Strangesens Enke, Ingeborg Dosenrode, at have Godset som Len. Niels Strangesen havde ogsaa Ørum Len og blev Rigsraad. Han tilhørte den kendte thylandske Strangeslægt, og hans Farbroder var Niels Ebbesen.

1494 findes Smerupgaard atter nævnt, da faar Anders Friis af Kong Hans Brev paa Kronens Gaard. Smerupgaard, med tilliggende Gaarde og Gods i Pant og fik samtidigt Amtofte som Len. 1506 fik Anders Skeel til Hegnet Brev paa at maatte indløse Pantet, og Familien Skeel ejer nu i de næste 100 Aar Pantet i Godset. 1599 blev den lagt under Ørum Len.

1661, da Kongen sælger Ørum Gods til Albert Berents Enke, er Smerupgaard med i Handelen. 1687 nævnes Herredsfoged Mads Mogensen til Smerupgaard, der meldes om ham, at han var af liden Konduite, men dog mere vederhæftig end hans Kollega i Hassing Herred.

1735 kom Smerupgaard under Hindsels, og dens Jord deles mellem tre Fæstere, hvoraf Anders Nielsen har Hovedparcellen. Dennes Søn har Gaarden fra 1781, og han købte den fri 1807 for 2600 Rdlr., og 6 Aar efter køber han Gaardens Tiender for 1000 Rdlr. Hans Søn Anders Nielsen var den næste Ejer. Hans Enke afstod 1846 Gaarden til sin Søn Niels Christensen Odgaard, der ejede den til 1893. Han omtales som en meget dygtig Landmand, der fik Jorden merglet og drænet. Hans Søn, Kr. Odgaard, overtog Gaarden i 1893 for 70,000 Kr. Nuværende Ejer, Chr. Odgaard, overtog i 1928 Gaarden efter sin Moder. Til Smerupgaard hører nu et Areal af 100 Tdr. Land.

Skibstedgaard, Ydby Sogn.

Skibstedgaard er vel en gammel Herregaard, men den er mere bekendt for sin smukke Beliggenhed ved Skibsted Fjord, end ved sin Historie, der ikke byder paa nogen videre Romantik.

Gaarden nævnes 1495, men allerede længe forud har den fundet sin Plads her tæt ved Fjorden, hvor der i Oldtiden skal have været en Havn, hvor Skibene kunde lægge til Land. Tæt Nord for Gaarden ligger det fredede Hedeareal

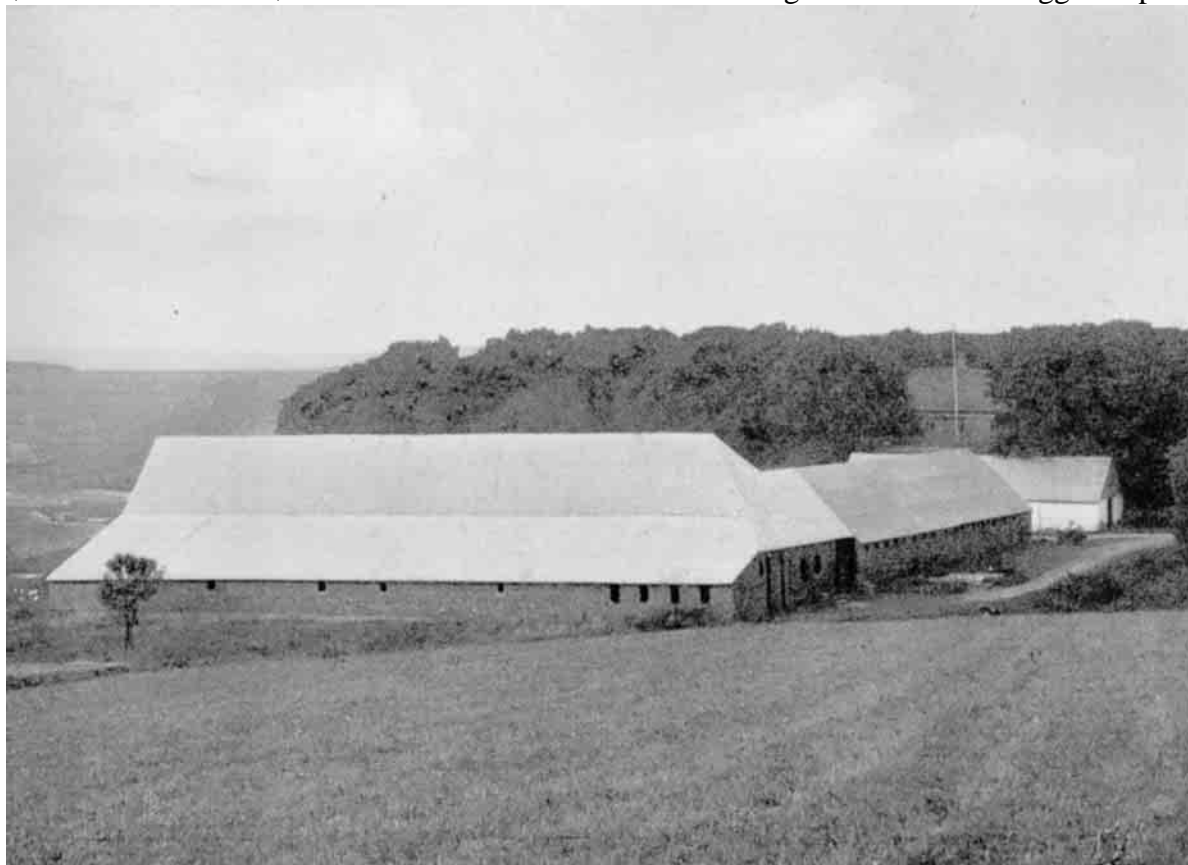
med de mange Bronzealdershøje, og paa Gaardens Marker findes der Spor af endnu ældre Boplads.

Skibsted Fjord var i gammel Tid en meget vigtig Søfartsplads, her har Vikingskibene samlet sig, inden de drog ud, og der har sikkert været en vis Forbindelse mellem denne Plads og Kongsgaarden ved Brokjær. Det var sikkert ogsaa paa Fjorden herudenfor Skibstedgaard, at Kong Harald Haarderaade blev spærret inde, men reddede sig ved at trække sine smaa Skibe over de lave Grunde ved Draget.

Den første Ejer, vi finder nævnt, er Jep Kristensen Munk i Koustrup, 1551 nævnes Poul Nielsson, da han sammen med 7 andre Mænd er Thingsvidne ang. Brokjær. Ca. 1600 ejes Gaarden af Familien Brok og sælges 1632 af Fru Jytte Brok til Stalder Kaas, der kort efter sælger den til sin Broder Christen Kaas, der var gift med Anne Galt. Parret ligger begravet i Ydby Kirke. 1669 udlagde denne Ejer Gaarden med 12 Tdr. Hovedgårds Takst og noget Bøndergods som Mødrenearv for sine Børn.

mindre end 12 forskellige Ejere. Deraf kan nævnes Chr. Pedersen Ulsted, der 1755 købte Gaarden for 800 Rdlr. og 4 Speciedukater. Gaarden har nu kun 6 Tdr. 3 Skp. Hartk. og 37 Tdr. Bøndergods. Den betegnes fra nu af som en ucomplet men tiendefri Sædegaard. Hans Enke, Maren Tøfting, lod 1777 bygge Laden af svært norsk Tømmer. Efter hendes Død 1785 sælges Gaarden for 6795 Rdlr. til en af Arvingerne, Peder Skibsted. Efter ham ejes den 1815 af Laur. Djørup til Avnsbjerg, der faar Bevilling til at bortsælge Bøndergodset. Derefter har den igen hurtigt skiftende Ejere til 1918, da den købes af Andreas Nielsen, der 1942 sælger den til Entreprenør P. Høje-Kristensen for 205,000 Kr. Denne Ejer kostede meget paa Gaarden, Bygningerne blev restaureret, der blev opført ny Kostald, og Besætningen blev fornyet. Ligeledes blev der til Gaarden indført Persierfaar og indrettet Pelsdyrfarm. Decbr. 1945 blev Gaarden af Høje-Kristensens Bo, solgt til Propr. Madsen fra Randrup ved Viborg.

Skibstedgaard har nu et Tilliggende paa 170

"Skibstedgaard" har faaet sit Navn af Beliggenheden ved den smukke Skibsted Fjord, der langt tilbage i Tiden var en vigtig Søfartsplads. (A. N. Frovst fot.)

Gaarden har derefter en lang Række Ejere, der hver for sig kun besidder den en kortere Tid. 1720 købes den ved Auktion af Andreas Fr. Opitz for 751 Rdl. I de næste 80 Aar har den ikke

Tdr. Land med 7½ Td. Hartk. Der holdes en Besætning paa 60 Kreaturer, 9 Heste og en Del Faar. Laden og Stuehuset, der er bygget i tre Fløje, er fra det 18. Aarh., den nordre Fløj skal

endog være fra det 16. Aarh. Under Hovedbygningen skal der findes tilmurede Kældre. I den gamle Fløj skal der ifølge Sagnet færdes en blaa Dame ved Nattetid.

Boddum Bisgaard, Boddum Sogn.

Oprindeligt var Boddum, som saa mange andre Øer, Kongens Ejendom, og tidligt nævnes Boddum Slot, der sikkert har haft sin Plads paa det lille Voldsted, der ligger i Brokjær Vest for Øen et Stykke Nord for det Vadedsted, der fra Thy førte over til Øen, som en Fortsættelse af den gamle Hulvej, „Kongens Gade”, der fra Tvolm fører ned til Overfartsstedet. Den gamle Borg har haft sin strategiske Betydning, da Brokjær var et sejlbart Sund.

Hvornaar Gaarden er blevet flyttet, er der ikke bevaret noget om, men det maa være sket tidligt i Middelalderen, da Gaarden tilhørte Kronen.

Senere er den antagelig gaaet over i privat Eje for senere at komme til Børglum Bispegods. Men 1343 nævnes Svend Jensen, 1344 Anders Jensen, og Aaret efter deres dræbte Broder Iver. Om de har været Ejere disse Brødre, eller de var Lensmænd, vides dog ikke. Efter Reformationen kom Gaarden atter i Kronens Eje, og de første private Ejere, der nævnes, er Skeelerne.

1555 ejes Gaarden af Herman Skeel. Præsten klager det Aar over, at Herman Skeels Tjenere har taget en Ruse, der stod paa Præstegaardens Ejendom, ligesom Præsten har Trætte med Herremanden om andre Rettigheder. 1578 ejes den af Malti Jensen Sehested. Kongen giver ham det Aar Brev paa et Mageskifte, hvorved Malti Jensen faar et Stykke Jord ved Kubhøje, som Præsten har ladet indhegne med Dige og Grav, istedet faar Præstegaarden noget Eng og Jord i Brokjær.

Hans Datter Anne Maltisdatter, der var gift med Ove Lunge, ejer Gaarden til sin Død 1621, hvorefter hendes Sønnekone Sophie Brahe ejer den 1639, hvorefter deres Datter Margrete Lunge arver den. Hun var først gift med Mogens Bille, derefter med Rigsraad Christen Skeel, der er kendt fra det Hverv han havde sammen med Rigens Hofmester, Jokum Gersdorf, at være sendt af Kongen til Forhandling i Roskilde med den svenske Konge Karl Gustav efter dennes Landgang paa Sjælland. Christen Skeel var en, dygtig Statsmand og en af Datidens faa virkelige Patrioter. Han tog sig den ydmygende Fred med Sverrig meget nær og døde 1659 under

Københavns Belejring af Sorg over Landets ulykkelige Stilling.

Hans Sønner, Otto og Mogens, arvede Gaarden efter deres Moder. Gaarden havde da 24 Tdr. Hartkorn. 1676 ejes den af Jørgen Skeel Due, der ogsaa ejede Hegnet i Salling, men beboede Boddum Bisgaard. Ved Giftermaal kom den i Familien Rosenkrants Eje. Helvig Rosenkrants var gift med Holger Tott, der var Ejer af flere Storgaarde i Skaane og Danmark. Han døde i København, men da hans Hustru i 1695 overtog Boddum Bisgaard, lod hun hans Kiste flytte til Ydby, hvor Ægteparret ligger begravet. Helvig dør 1707, og deres Søn, Kaptain Oluf Thott, arver Gaarden, som han 1732 maa pantsætte til Henrik Lassen til Aakjær, hvis Enke 1735 lader sig den udlægge for 8000 Rdl. Gaarden har da 16 Tdr. Hartk., 65 Tdr. Tiende og 207 Tdr. Hartk. Bøndergods.

1739 indløses Gaarden af Kancelliraadinde Ane Jensdatter Larsen til Rødslet, der 1745 sælger den til Ernst Hjelm Andersen Hvid, der Aaret efter sælger den til Kommerceraad Niels Andersen Sommer, der øgede Ejendommen og 1753 opførte nye Bygninger af Mursten og pommersk Tømmer, Laden staar endnu. Borggaarden var trefløjet og teglhængt, og der blev anlagt Fiskeparker ved Gaarden.

1768 havde hans Søn, Løjtnant Andreas Sommer, købt Todbøl Gods med ialt 603 Tdr. Hartk., men allerede Aaret efter dør han, og Faderen arvede Godset, af hvilket han 1782 oprettede Stamhuset Todbøl. Inden Niels Sommer blev Godsejer, havde han været Købmand i Thisted, hvor han ved sin omfattende Handel havde tjent sig en Formue.

1786 dør han 86 Aar gL., og Godset gaar over til hans Søn, Major Jørgen Ring, der allerede 1790 dør, hvorefter Gaarden arves af hans Datter, der var gift med Justitsraad Peder Severin Fønss. Gaarden havde nu 267 Tdr. Hartk. Bøndergods. Han var en af Landets store Mænd, han ejede de to store Gaarde i Thy og desuden Grevskaftet Løvenholm og Hevringholm. Han var kgl. Kammerherre, Generalkrigskommissær, Justitsraad, Amtmand og Landsdommer i Nordjylland. Da de daarlige Tider truede, fik han 1799 Boddum Bisgaard udskilt af Stamhuset, og Aaret efter sælger han Gaarden til Hans Hansen, der sælger Bøndergodset. 1804 sælger han Gaarden med 31 Tdr. Hartk. til Lars Toft Kjærulf, der ejer den til sin Død 1850. Han

nedrev Borggaarden og opførte det nuværende Stuehus.

Efter Kjærulfs Død solgtes Gaarden til den kendte Studeopdrætter og Studehandler Poul S. Breinholt, der drev stor Eksport af Kvæg ogsaa med Damper til England. Studene blev indladet i Thisted, Doverodde og Struer. Breinholt solgte en Del af Jorden, og 1884 solgte han Boddum Bisgaard med 16 Tdr. Hartk. til N. Buch, af hvem han dog ret snart købte den tilbage og sælger den til N. L. Bruhn, hvis Enke 1915 sælger til H. Stender, hvis Enke 1917 sælger den til nuværende Ejer, Landbrugskandidat Carl Sørensen.

Sørensen har købt 30 Tdr. Land til Gaarden, der nu har 172 Tdr. Land og 17½ Td. Hartkorn. Der holdes 130 Kreaturer og ca. 15 Heste. I Ladens Syld sidder der en Del tilhugne Sten, der stammer fra Kirken, bl. a. en firkantet Sten med Menneskehoveder, hvortil der, efter hvad Sagnet fortæller, gaar en blaa Dame om Natten fra Kirken for at kysse Stenen.

Vestervig Kloster, Vestervig Sogn.

Fra den tidligste Middelalder til langt op mod vor Tid, var Vestervig et af de Steder i Nordjylland, der var mest kendt. Her har de fremmede Handelsmænd søgt ind, og det var her ved Limfjordens Indrevig, at Sct. Thøger slog sig ned for at prædike Kristendommen og senere byggede sin lille Kirke, der skulde blive Grundlaget for det senere saa mægtige Vestervig Kloster.

Det har været ca. 1030, at Sct. Thøger først begyndte sin Virksomhed, og ca. 1110 oprettedes Augustinerklosteret paa noget Gods, som Kronen ejede her. Det ældste verdslige Dokument om Vestervig Kloster, er Erik Plovpennings Skøde 1248 paa Vestervig Kloster Mark og Aggergaardenes Fiskeri.

I den første Tid boede Bisperne paa Vestervig, men senere blev Børglum Bispesæde. Den sidste Provst var Svend, der efter at Kronen ved Reformationen havde overtaget det rige Kloster, giftede sig og fik Klosteret som den første kongelige Lensmand. Han fik Tilladelse til at sælge af Klosterets Gods for at skaffe Kongen 2000 Lod Sølv, som denne skulde bruge.

Efter ham var Erik Rud Lensmand, han skulde aarligt svare 800 Dalere, 12,000 Hvidling, en Læst Smør, den halve Part af Sagefald og Gaardfæstning. Han skulde svare Regnskab af

Vraggodset, undtagen Tømmer til Klosteret, og han maatte ikke forhugge Skovene. Han tabte paa Kronens Vegne en Sag, der førtes mod Gabriel Gyldenstjerne ang. dennes Vandmølle. 1559 var Knud Gyldenstjerne Lensmand. 1599 hører der under Vestervig Gods, 316 Gd., 44 Boel, 142 Huse og 3 Møller.

Under Klementsfejden var Klosteret blevet plyndret, heller ikke Svenskekrigene gik spurlost hen, mange af Bøndergaardene blev nedbrændt, mens Klosteret slap med Indkvartering. Under Kejserkrigen boede Prins Kristian her i flere Dage for at prøve at rejse Befolkningen mod Svenskerne.

Fr. d. 3. indledede sin Enevoldsregering med at sælge ud af Krongodset, og mellem det, der realiseredes, var Vestervig Kloster, der 1661 solgtes til Godsforvalter Joachim Irgens, der var Holstener. Han havde forstrakt Kongen med et betydeligt Beløb og tilbød da at købe Krongodset i Vestervig. Der blev nedsat en Kommission til Vurdering den 5. Febr. 1661, og allerede den 8. Marts blev der udstedt Skøde, der omfatter 2477 Tdr. Hartk. Bøndergods og 120 Tdr.

Hovedgaards Hartk. foruden andre Herligheder ansat til 535 Tdr. Hartk. Herfra gik dog 132 Tdr., som efter Taksation var ødelagt af Vandflod og Sandflugt. Prisen var 20 Daler pr. Td. Hartk. ialt 116,873 Rdlr. Desuden købte han Birkeretten til Godset for 1000 Rdlr. og Heltefiskeriet i Ørum Sø for 5000 Rdlr, saa Søen maa da have været meget rig paa Fisk.

1674, da han var blevet adlet, lod han opføre et pragtfuldt Slot paa 3 Fløje i to Etager. Hertil brugte han Materialer fra Klosterbygningerne og fra Sct. Thøgers Kirke. Hans Byggeri tog meget af Bøndernes Tid, saa de for Ægtkørsel forsømte deres Gaarde, saa de ikke kunde svare de dem paalagte Tiender. Rundt om i Sognene blev der mange øde Gaarde, saaledes kan nævnes, at han ved Refsgaard opførte en Ladegaard, under hvilken han drev 14 øde Gaarde i Refs. I Helligsø-Gjettrup og Vestervig brugte han samme Fremgangsmaade.

1664 købte han Gjorslev paa Sjælland og fik Skøde paa Krongods i Tryggevælde Len, ialt 1124 Tdr. Hartk. for 60,000 Rdlr. Desuden fik han af Kronen det nordlandske Gods i Norge, der omfattede Helgeland, Salten og Lofoterne. Det var saaledes et meget betydeligt Landomraade, Vestervig Herremanden regerede over, men han havde ogsaa vovet sig for langt ud, og da de

daarlige Tider efter Svenskekrigene meldte sig, kom han i Pengeforlegenhed. 1665 fik han et Laan i Holland paa 25,000 Rdlr., men nogle Aar efter var det galt igen, under et Besøg i Kobberværket, han ejede i Norge, var han nær blevet slaaet ihjel af Arbejderne der, som i længere Tid ingen Løn havde faaet. Han laante nu 40,000 Specier, som han maatte give Kobberværket og Gjorslev Gods i Pant for.

Rdlr, og for denne Forseelse og for at have solgt Klittag, kom han af med en Bod paa 30,000 Rdlr.

28. Febr. 1731 opnaaede han at Vestervig Kloster blev optaget som Stamhus for ham og hans Efterkommere, med et Tilliggende af 595 Tdr. Hartk., samtidig erhvervede han Adelspatent for sine Børn. Samme Aar afstod han Stamhuset til sin Søn Jens Mollerup, men blev boende paa Klosteret, hvor han døde 1737 og begravedes i

Vestervig Kloster omkring Aar 1700. Hovedbygningen, der var opført "nogenledes af Facon efter Charlottenborg i Kjøbenhavn" nedbrændte 1703, ved hvilken Lejlighed Klosters Arkiv gik tabt. (Efter gl. Maleri)

29. Aug. 1675 døde han, og hans Hustru sad med et forgældet Gods, som Kreditorerne straks faldt over, og hun maatte sælge ud af Ejendommene. 1682 var der tilbage af det før saa store Gods kun 882 Tdr. Hartkorn Bøndergods foruden Gæsteri og andet Gods til 400 Tdr.

Som Forvalter antog Enken Peder Nielsen Mollerup, der nok var en meget dygtig, men ogsaa haardhændet Mand, der fik Betegnelsen Bondeplageren paa Vestervig. Helt ærlig er han maaske ikke kommen til sine Penge, men medens Fru Cornelia Irgens blev fattigere for hver Aar, blev han rigere, og Resultatet blev, at hun maatte afstaa Godset til ham. Fra hans Tid er den store Proces i Anledning af, at en Aggerbonde blev pint til Døde paa Klosteret, for hvilket han fik en meget haard Dom. I Sagsomkostninger kom han alene af med 2730

Kirken. I hans Tid (1703) brændte Klosteret og Klosterets Bibliotek, og 3 Kister med vigtige og ældgamle Dokumenter vedrørende Egnens Historie brændte. Kirken, der var blevet beskadiget, blev straks opbygget, ligeledes Avlsbygningerne, men til Beboelse rejstes kun et alm. Vaaningshus.

Den nye Ejers første Handling var da ogsaa at opføre et nyt 2 Etages Stenhus, der var Stamhuset værdigt. Hertil anvendte han Kvadrene fra Klosteret og Sct. Thøgers Kirke, i hvilken Anledning Grunden der blev ryddet. Gaarden blev nu bygget som et firlænget Komplex, hvoraf Kirken dannede Nordfløjen. Han byggede desuden to nye Ladegaarde. Paa Grund af Faderens vidtløftige Proces, var Godset blevet stærkt forfaldent, og mange af Bøndergaardene var øde, saa han beklager sig over, at Stamhuset ikke kan klare sig med

Godsets Indtægter, hvorfor han fik Tilladelse til at købe Ørum Gods og lægge det under Stamhuset. Derved voksede Stamhuest med 1000 Tdr. Hartk. For Ørum betalte han 24,000 Rdl., som han skulde afdrage med 500 Rdlr. aarligt.

Alligevel kunde han ikke klare sig, og da han døde 1771, var Godset stærkt forgældet. Sønnen Kammerherre Peder Mollerup overtog Godset, han havde ingen Børn, og da han døde 1787, gik Godset til Broderen Major Hans Chr. Mollerup. Denne ejede Stamhuset til sin Død 1795, hvorefter det overtoges af Sønnen Chr. Mollerup. Da var Økonomien i saa daarlig Forfatning, at Stamhuset ikke længere kunde opretholdes, hvorfor han faar kgl. Bevilling til at ophæve det. 1799 blev Godset solgt til Justitsraad Poul Marcussen for 101,400 Rdlr.

Denne Ejer solgte væk af Bøndergodset, saa der tilbage var 373 Tdr. Hartk. foruden Hovedgaarden med 57 Tdr, og Tiender 226 Tdr. I 1800 delte han Godset i to Hovedparceller. Den vestre fik 21 Tdr. Hartk. og 106 Tdr. Bøndergods og blev solgt til Hans Hansen for 27,500 Rdlr., men allerede 3 Aar efter købte Marcussen det tilbage for 30,000 Rdlr. Samtidigt solgte han den østre Del med 12 Tdr. Hartk. og 40 Tdr. Bøndergods til Løjtnant Fr. Svinth, der 1808 solgte den til Generalauditør Hans Jakob Lindahl. Hans Enke Fru Maren Svinth, samlede Gaarden, som hun 1834 solgte til Købmand Møller, Thisted, for 27,000 Rdlr. Gaarden havde da kun 27 Tdr. Hartk.

Søren Møller, der var den sidste Ejer af det samlede Vestervig Kloster, solgte 1837 Gaarden til N. Stocholm og J. Breinholt, der delte Jorden imellem sig, eftersom de havde Penge at sætte i Gaarden. Breinholt fik den vestlige Parcel med 27 Tdr. Hartk. og Stocholm den østre med 13 Tdr. Den gamle Gaards Bygninger syd for Kirken blev nedrevet og Materialerne delt.

Stocholm byggede „Overgaarden” paa den østre Parcel, som han 1868 overdrog til sin ældste Søn. Denne døde tre Aar efter, hvorfor Broderen Poul Stocholm overtog Gaarden. Han inddelte Jorden i 14 Marker og lod opføre 7 Markhuse. Poul Stocholm var en dygtig og driftig Mand, der drev Gaarden stærkt fremad, han handlede desuden meget med Stude og Heste. 1906 solgte han Vestervig Overgaard til Landbrugskandidat L. Sørensen, der ejede Gaarden til sin Død; forinden havde Sønnen Poul Stocholm Sørensen faaet den i Forpagtning.

Gaarden er nu paa 162 Tdr. Land med 17 Tdr. Hartk., og der holdes ca. 150 Kreaturer og ca. en Snes Heste og Plage. Der drives en Del Frøavl.

Vestervig Nedergaard, eller som den i daglig Tale kaldes Kloster, ligger hovedsagelig paa den gamle Avlsgaards Plads. Jens Breinholt, der var en dygtig Handelsmand, døde i ret ung Alder. Hans Enke overdrog i 1863 Gaarden til Sønnen Chr. Breinholt, der 1896 solgte Kloster til L. Sørensen, som en halv Snes Aar senere ogsaa købte Overgaarden. Han drev i 6 Aar begge Gaarde, men solgte saa Kloster til J. P. Nielsen og Sagfører Vestergaard, Thisted.

Disse Ejere solgte en Del af Jorden fra, og Chr. Christensen købte Hovedgaarden med 13 Tdr. Hartk. og 200 Tdr. Bygsl. En Del af Arealet er Plantage. Ca. 1940 købte Sønnen Jens Christensen Kloster. Der holdes ca. 120 Kreaturer og 12 Heste.

Vestervig Kloster var naturligt Centret for Egnens Kulturliv gennem Aarhundreder; hertil havde mange Ærinde. Nord for. Gaardens Lade laa indtil for et Par Menneskealder siden Herredsfogedboligen, og tæt ved var Tingstedet. Paa Gaardens Mark blev de to aarlige Markeder, Sct. Han's og Sct. Olufs Markeder, afholdt. Fra gammel Tid var det betydningsfulde Markeder, der samlede Handelsfolk fra hele Jylland, og endog udenlandske Handlende kunde finde Vej hertil. I 1527 gav Fr. 1. Befaling om, at udenlandske Købmænd ikke maatte besøge de nørrejske Markeder, især ikke dem i Vestervig og Ry. 1547 befalede Chr. 3., at de to Markeder skulde flyttes til Thisted. Det blev dog ikke overholdt, hvorfor Paabudet blev hævet. Markederne blev ved at holdes ved Vestervig Kirke, indtil Thybanens Aabning, da de henlagdes til Hurup.

Ørum, Ørum Sogn.

Blandt Thylands mange Herregaarde er Ørum vel den ældste og den, der har været mest kendt Landet over. Den gav Navnet til Landets rigeste Len og mest frugtbare Amt. Ogsaa Gaarden selv har haft sin store Betydning; det gamle Ørum Slot blev lagt som et Lukke, hvor Thylands Storaaløber ud i Ørum Sø, og Slotsbanken ligger endnu velbevaret. Mange af Landets rigeste Adelsmænd, der havde Ørum som kongeligt Len, har boet her og omtrent regeret enevældige heroppe, saa fjernt som Egnen var fra Kongens By.

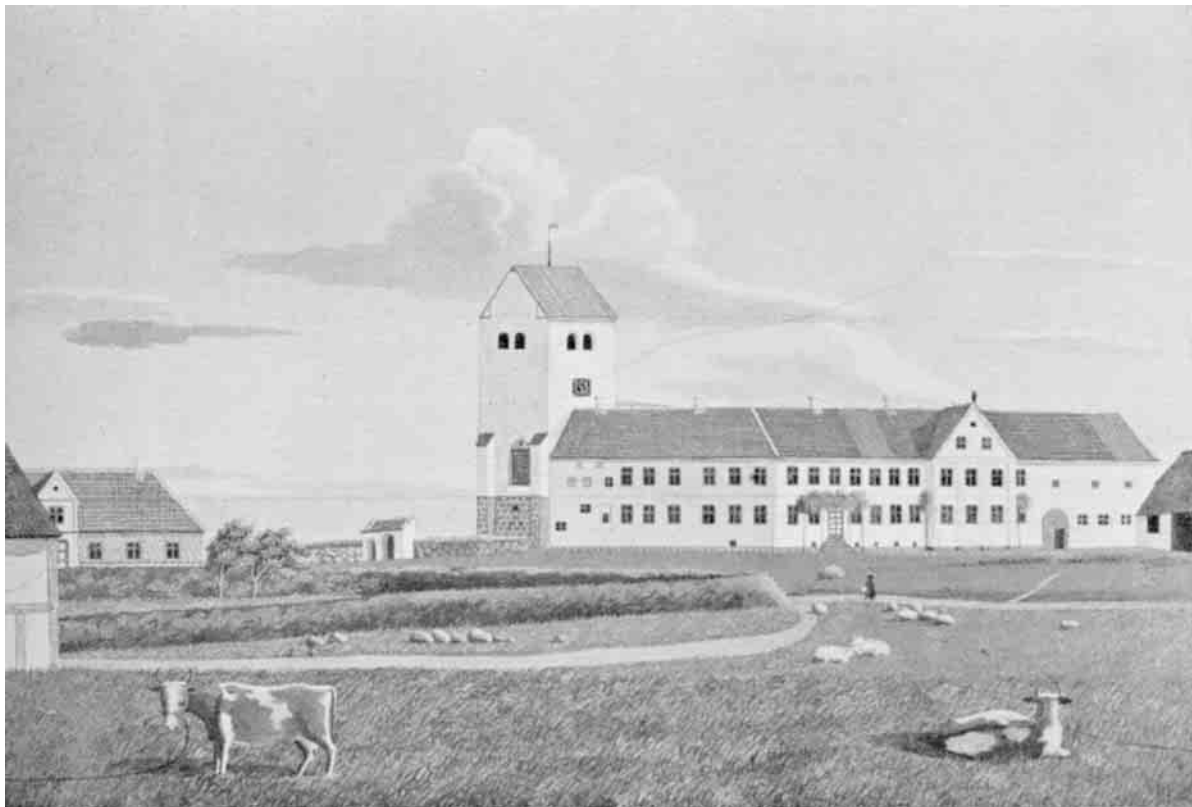
Hvornaar Ørum Slot er bygget, vides ikke, men dets Tilværelse gaar sikkert helt tilbage til Oldtiden. Det nævnes i Valdemar Sejrs Jordebog som det kongelige Slot Øræm. Borgen har haft et naturligt Værn, idet man ved at grave en Kanal har delt Aaens Strøm i to Løb.

Efter Valdemar Sejrs Død, da Landet kom i Ufredstider, blev Slottet pantsat og solgt. Den eneste, vi kender af disse private Ejere, var Bo Høg, der var en stor Godssamler, som ejede mange Gaarde nord og syd for Fjorden, i Thy mindst 5 Herregaarde, Ørum, Tandrup, Lyngholm o. a., syd for Fjorden Fjandhus. Hvor rig han end var, fandt han sig dog ikke for god til sammen med andre Adelsmænd, bl. a. Svigersønnen Ridder Lave Rød, at etablere en Fejde mod Ribe Bispestol, som de plyndrede. For dette og en lang Række andre Handlinger blev de ved Danehoffet i Nyborg 1354 sat i Band. De maa have faaet Sagen jævnet, for 1360 blev Bo Høg slaet til Ridder og var med til at underskrive Kongens Haandfæstning.

indtaget af Mogens Maltesen, der var en af de jyske Herremænd, som gjorde Oprør mod Kongen. Slottet, der blev ødelagt, var da kun forsvaret af Palisaderne omkring Gravene og havde kun en lille Besætning. Det oplystes senere, at de til Forsvar kun havde 3 Armbrøster og 3 Tylvter Pile.

Efter at Kongen havde sluttet Krigen mod Lybæk, ordnede han de oprørske Herremænd, og Mogens Maltesen blev tvunget til at opbygge Slottet. Gennem 300 Aar var Ørum nu Kongens Lensgods, hvortil hørte de fire rigeste af Thylands Herreder. Godsets Udstrækning var meget betydeligt, men nogen nærmere Angivelse træffer vi ikke før i det 16. Aarh. 1525 ansættes Lenets Indtægter til 720 Marks Værdi, en meget betydelig Sum efter den Tid.

1568 hører der under Ørum 153 Gaarde, 81 Boel og 168 Huse, foruden 8 Møller. 1661 er det 186 Gaarde, 100 Boel og 200 Huse med et samlet Hartkorn af 2954 Td. 1408 blev Hillerslevhus og Vig Gods lagt under Lenet. Til

*Vestervig Kloster efter Genopførelsen i 1737. Den smukke Hovedbygning fik ikke nogen lang Levetid. Hundrede Aar senere blev den store Gaard delt, alle Bygninger revet ned og Materialerne fordelt mellem de nye Ejere.
(Farvelagt Tegning af R. H. Kruse i Nationalmuseet.)*

1367 sælger Bo Høg Ørum med alle Herligheder til Kong Valdemar Atterdag. Skødebrevet findes endnu i Rigsarkivet. Allerede Aaret efter, da Kongen var optaget af Krigen mod Hansestæderne, blev Slottet stormet og

Tider var Ørum et Pantelen og til andre Tider Afgiftslen.

Det er en meget lang Række af Landets fornemste Mænd, der har haft Ørum som Len, derimellem Strangerne fra Thy, Holger

Holgensen Rosenkrantz, der faldt ved Svendstrup, Gabriel Gyldenstjerne, i hvis Tid, 1555, Vestervig blev lagt under Lenet. Den sidste katolske Biskop i Fyns Stift, Knud Gyldenstjerne fra Aagaard, havde den i 5 Aar. Han afstod Ørum Len, men beholdt Vestervig. Efter ham nævnes Frants Bille, der faldt i Slaget under Øland 1563. Hans Enke havde den endnu 1565; det Aar maatte hun stille 400 Krigskarle fra Lenet. Fra 1564 til 1578 var Thisted Bisgaard under Ørum. 1569 var Ludvig Munck Lensmand; det var ham, der lod Herredsseglene udarbejde.

1627, da Reinhold Heiderdorf var Lensmand, blev Ørum ødelagt og nedbrændt af de kejserlige Tropper. 1629 blev den genopbygget ved Hjælp af Tømmer fra de kongelige Skove i Thy. Den sidste Lensmand paa Slottet var Mandrup Due.

28,000 Rdlr. - en fantastisk Sum efter den Tid for en Privatmand.

Sønnen Gabriel Behrens overtog Godset; han døde stærkt forgældet i 1679, og det store Gods overtoges af Svogeren Povl Klingenberg. Denne, der havde været i Tjeneste hos Hamborg - Købmanden Behrens, hvis Enke købte Ørum, havde 1670 købt Højriis paa Mors. Han blev Generalpostmester og var en højt anskrevet Mand ved Regeringen. 1669 blev han for sine Fortjenester ophøjet i Adelsstanden, og Aaret efter blev han Etatsraad; han blev ved med at drive Storhandel over Hamborg og havde store Leverancer til Hæren og Flaaden.

1682 blev der af Kronen gjort Indlæg i Godset for 184,224 Rdlr., som forlangtes i Erstatning af hans Svigerfader angaaende en Salthandel, som

*Hvor Thylands længste Vandvej munder ud i Ørum Sø, ligger den gamle Gaard, der gav Lenet og Amtet Navn. Her sad som Lensmænd adskilligt af Landets fornemste Adel, der fra Ørum Slot herskede enevældigt over denne fjerntliggende Del af Riget.
(Farvelagt Tegning af R. H. Kruse i Nationalmuseet.)*

1660 blev Ørum et kongeligt Amt, og Gaard og Gods blev solgt til Privatejendom. Den første Ejer var Elisabeth Behrens, der den 22. November 1661 fik Skøde paa Godset, i alt 3017 Tdr. Hartk., foruden andet Gods paa ca. 1000 Tdr. Hartk., Ørum og mange andre Herligheder og Ørum Birketing. Prisen for Ørum Gods var 105,625½ Rdlr. For det øvrige var Prisen ca.

denne havde paataget sig. Povl Klingenberg, der havde vedgaaet Arv og Gæld efter Svigerfaderen, maatte alene betale Gælden. Ved at afstaa Postvæsenet, som han jo var den første Leder af, og som gav ham betydelige Indtægter, kom han dog over Vanskelighederne. Kongen var saa rørt over hans Villighed til at betale Erstatningen, at han skænkede Povl Klingenberg det udlagte Gods, nemlig Ørum, Mariager Kloster, Krongods

i Vestervig og Færgerikornet paa Mors. 1682 giftede han sig anden Gang, nu med sin Søsterdatter. I den Anledning skulde der holdes Skifte, og Sønnen, der ogsaa hed Povl Klingenberg, fik alt Ørum Godset; selv beholdt den gamle kun et meget forgældet Gods i Holsten, hvor han snart efter døde i Armod. Ved dette Skifte havde selve Ørum Hovedgaard 33 Tdr. Hartk., 740 Tdr. Hartk. Bøndergods og Tiender.

1701 sælger Povl Klingenberg Ørum til sin Broder Henrik, der dør 1716; hans Enke har Gaarden til sin Død 1737. Hendes Børn solgte den Aaret efter til Major Moldrup, Vestervig Kloster, for 5600 Rdlr. Der var da foruden Hovedgaaarden kun 123 Tdr. Hartk. Bøndergods.

Nu var Ørums Glanstid forbi; Gaarden lagde endnu Navn til Amtet og havde Birketingsted. Slottet bestod paa den Tid af en firfløjet Borg med 3 Taarne, men det var en Del forfaldent. Major Moldrup lod Borgen nedrive, og 1748 opførtes en ny Gaard paa Ladegaardens Plads vest for Gaarden. Han tilkøbte en Del Bøndergods, saa der ialt deraf var 295 Tdr. 1761 fik han kgl. Bevilling til at lægge det under Stamhuset Vestervig, men allerede 1788 maatte han have Tilladelse til at sælge Ørum for at dække noget af sin Gæld. Ved Auktion blev den solgt for 26,000 Rdlr. til Chr. Fogh, der 1799 fik kgl. Bevilling til at sælge Bøndergodset. Han naaede ikke at faa alt Bøndergods solgt, for i 1800 solgte han Gaarden til Niels Nielsen Skack for 48,000 Rdlr. Den havde da 36 Tdr. Hartk. og 206 Tdr. Hartk. Bøndergods. Den nye Ejer solgte Bøndergodset, der hovedsagelig laa under Ørum By.

1810 døde Skack, og hans Datter giftede sig med Fr. Vilh. Eyber, der var Preusser. Han var kommet til Landet i 1803 og købte da Vestervig Nedergaard. Om ham gik Sagnet, at han havde faaet Pengene til at købe Gaard for ved at flygte med den tyske Krigskasse. Fra sit Hjemland havde han Lyst til Havebruget, og da han 1809 solgte Vestervig Nedergaard og giftede sig til Ørumgaard, anlagde han her en stor Have, der med sine 6½ Tdr. Land var en af de mest berømte i Thy. Endnu ses i Haven mange af de Træer, han plantede, medens de store, gamle Ege, der findes der, skal stamme fra Moldrups Haveanlæg. Eyber var en dygtig Landmand, der bragte mange nye Driftsformer til Egnen. Der fortælles om ham, at han fra Tyskland medbragte

en Ridehest. Da den blev gammel, lod han grave en dyb Grav i Havens nordvestre Hjørne. Her blev den trukket ned med Ridetøj og Sadel, hvorefter den blev skudt og begravet staaende.

Eyber døde 1857. Forinden havde han bygget Fuglsang i Bedsted Sogn paa noget af Gaardens Udmark. Han byggede Parcelgaarden Vilhelmsminde, som en af Sønnerne fik. Gl. Ørum blev med 22 Tdr. Hartk. overtaget af Sønnen C. F. Eyber, efter hvis Død 1864 dennes Søn Chr. Eyber fik den. Forinden var Ny Ørumgaard dog blevet solgt fra. 1901 solgte han Ørum til Hestehandler P. Rokkiær, og i 1918 købtes den af Landbrugskandidat Kr. Fuglsang, der 1930 solgte den til Propr. Korsgaard, der 1934 solgte Gaarden til den nuværende Ejer Kr. Nielsen Guld.

Ørum har nu 128 Tdr. Bygsl. med 11 Tdr. Hartk. Besætningen bestaar af 20 Malkekøer og 50 Stkr. Opdræt og 10 Heste. Til Gaarden hører en Fuglø i Ørum Sø.

Lyngholm, Hvidbjerg v. Aa Sogn.

Fra Ove Sø gennem Aakjær Enge strækker sig en Lavning, hvor Thylands Hovedvandløb flyder, delende Midtthy i en vestlig og østlig Del. Ved et af Dalstrøgets snævre Passager ligger den gamle Herregaard Lyngholm.

Tæt ved Gaarden ligger Voldstedet af den gamle Borg, der har været anlagt paa det strategisk vigtige Punkt, hvor Færdselen fra den vestlige Del af Thy maatte søge hen mod Vadestedet her, efter hvilket man har fundet brolagte Rester, da Aaen blev uddybet. At der allerede tilbage i Oldtiden har været en vigtig Færdselsvej her, kan ses af den Høj række, der tydeligt spores fra begge Sider af Aaen, stilende mod Vadestedet ved den gamle Borg.

Gennem Middelalderen, helt op i det 16. Aarh., var Lyngholm et af Thylands anseligste Herresæder med gode Jorder til Hovedgaarden og store Besiddelser ud mod Havet.

1375 ejes Lyngholm af Bo Høg; han havde i 1367 afstaaet Ørum Slot til Valdemar Atterdag. Hans Søn Per Høg arver Gaarden, og med hans Datter Sophie gaar den over til Slægten Banner; hun var gift med Niels Eriksen Banner til Tandrup. Deres Søn Eskild Nielsen ejer Gaarden fra 1429 til 1449. 1467 gør han Laughævd paa alt sit Arve- og Købegods, heri nævnes foruden Lyngholm en lang Række Bøndergaarde, af hvilke de fleste er forsvundet i Klitterne. Sønnen

Mikkel Eskildsen sælger 1501 Lyngholm til sin Fætter Niels Høg, der døde 1524.

Efter ham gik Gaarden til Svigersønnen Jep Friis, under hvem Gaarden blev afbrændt af Thistedborgerne i Klementsfejden som Følge af, at de havde Had til ham, fordi han gennem sin Svigersøn Holger Rosenkrantz støttede Bestræbelserne for Hoksør Havn. Hans Enke blev gift med Gabriel Gyldenstjerne, i hvis Tid der var en Strid med Vestervig Kloster angaaende en Vandmølle, som Gyldenstjerne havde anbragt for tæt ved Klosterets Mølle, der mistede Vandkraften. Efter Ægteparrets Død overtages Gaarden af Gabriel Gyldenstjernes Sønnesøn Anders Banner i 1556. Hans Søn sælger den i 1607 til Mogens Kaas.

Mogens Kaas skal have været en driftig Mand. Han ombyggede Gaarden; Laden, der staar endnu, blev rejst af det sværeste norske Tømmer, som blev flaadet hened. Under Kejserkrigen i 1644, da Thy var oversvømmet af svenske Soldater og Lejetropper, blev Lyngholm plyndret og ødelagt, saa Mogens Kaas maatte flygte for Livet. I Laden ses der endnu Mærker i Bjælkerne af de svenske Soldaters Sabler, som de brugte til at hugge Negtoppene af til deres Heste. 1652 døde Mogens Kaas og blev begravet i Gaardens Gravkammer i Hvidbjerg Kirke. Da man for nogle Aar siden sænkede Gulvet her, fandt man hans Kiste med Blyplade og smukke Bronzebeslag. Paa Grund af manglende Kontrol med Arbejdet forsvandt Sagerne dog.

Mogens Kaas døde barnløs, og Gaarden gik til hans Fætter af samme Navn, derefter til dennes Søn Palle Kaas. Senere Ejere var dennes Svigersøn Kaptajn Johan Georg Scmit, død 1728, Oberst Hans Elias Rud v. d. Wegde, der 1753 solgte Lyngholm til Købmand Peder Olsen Obel for 6125 Rdlr.

Denne lod ved Auktion Gaarden sælge, og den købtes af Major Jørgen Ring. Medens han ejede Gaarden, skete der en ulykkelig Hændelse. En Aften besøgte Sognepræsten Ludvig Pontoppidan, der var Søn af Prokansler Erik Pontoppidan, Lyngholm, og om Aftenen, da han var paa Hjemvejen, faldt han i et Vandhul, hvor han druknede. Efter Jørgen Rings Død 1790 kom Gaarden atter til Auktion og blev købt af Landsdommer Henrik Johan Leth for 17,200 Rdlr. 4 Aar efter stiller han Lyngholm til Auktion; den købtes af Forpagter Hans Hansen, Vestervig Kloster, for 9700 Rdlr. Gaarden havde

da 20 Tdr. .Hartk. Hovedgaardstakst og 19 Tdr. Hartk. Tiender. 1802 er Bøndergodset solgt fra paa det nærmeste, og Tienderne ejes da af Sognemændene. Gaarden har selv 18 Tdr. Hartk.

1823 sælges Nørre- og Søndermarken fra Gaarden. Det var i Pengekrisens Tid, og Salget skete for at skaffe Penge til Skatterne. Gaarden har nu skiftende Ejere. 1882 købes den af A. T. Skibsted, der 1892 solgte 600 Tdr. Land af Klitrealerne til Statsplantagen. Skibsted lod sammen med Ejeren af Hvidbjerg Mølle bygge en Bro over Vadestedet og lod opkræve en Broafgift, der senere blev afløst ved Overenskomst med de interesserede Kommuner.

1906 købte den nuværende Ejer, A. Th. Ifversen, Lyngholm af Skibsteds Enke for 100,000 Kr. Gaarden havde da 200 Tdr. Land Ager og Eng med 14 Tdr. Hartk. Der holdes nu 15 Heste, 36 Køer og 100 Stkr. Opdræt og drives nogen Frøavl. Om Markerne strækker sig endnu de gamle Herregaardsdiger, der blev opført i Middelalderen, og der er nu overalt plantet levende Hegn om Markerne og anlagt stor Have og Plantage ved Gaarden. 1918 købte Ifversen et Klitreal paa 100 Tdr. Land, som er beplantet; her er senere anlagt en Frugtplantage.

De sidste af Gaardens Bygninger blev i 1836 flyttet fra Borgholmen, der ligger umiddelbart Øst for Gaarden og er særdeles godt bevaret med Volde og Grave. Her har Ejeren rejst en Mindesten for sin afdøde Hustru, og derefter er Voldstedet efter hendes Ønske blevet fredet af Nationalmusæet.

Koustrup, Sønderhaa Sogn.

Koustrup tilhørte i Middelalderen Familien Munk, der førte en Murkrone i deres Vaabenskjold. Den første, der findes nævnt, er Christen Munk, der 1389 skænker Østergaard i Sønderhaa til Præstebordet. 1431 nævnes Fru Benediktine Christensdatter og 1455 atter en Christen Munk. I 1474 nævnes Fru Marine og 1491 Peder Jensen, 1498 Laur. Munk og 1504 dennes Broder Jep Munk, som solgte Koustrup til Fru Kirsten Høg i Tandrup og hører nu i en lang Række Aar under denne Gaards Ejere. 1568 har Gaarden af Bøndergods 2 Gaarde, 3 Boel og 7 Huse. 1662 har Gaarden 24 Tdr. Hartk. Hovedgaardstakst.

1680 ejes Gaarden af Oberst Basse, derefter har Amtmand Hans Eifler Gaarden og senere hans Enke, Fru Sophie Rantzau. Deres Datter

giftede sig med Chr. Leth, hvis Søn Fred. Leth ombyggede Gaarden af Mur-og Bindingsværk. I hans Tid var Gaarden ufri og uden Bøndergods. 1746 solgte han Gaarden til Poul Klingenberg, og den var nu atter under Tandrup.

Klingenberg lagde saa meget Bøndergods under Koustrup, at den blev Frigaard. 1771 blev Gaarden paa Auktion købt af Eggert Mandrup for 19,981 Rdlr. Koustrup har da 19¼ Td. Hartk., 83 Tdr. Tiender og 150 Tdr. Hartk. Bøndergods. Mandrup solgte noget af Godset og sælger 1781 Koustrup for 16,420 Rdlr. til Søren Chr. Ballesby, som paany gjorde Gaarden komplet ved Tilkøb af Bøndergods. 1821 dør Ballesby og Aaret efter hans ugifte Søn, hvorefter Gaarden i 1824 gaar til Auktion og købes af By- og Herredsskriver, Kancelliassessor P. G. N. Toft. Denne frasolgte noget af Godset og sælger 1829 Koustrup til Anders Nic. Lillelund, efter hvis Død Gaarden i 1849 gaar til Svigersønnen Fr. Bille.

Efter Billes Død solgte Enken i 1890 Koustrup til Propr. J. M. Tølbøl, der drev Gaarden godt frem. Koustrup havde da 231 ha, hvoraf de 192 er Ager. 1937 blev der solgt ca. 70 ha. Gaarden har nu 17 Tdr. Hartk, og der holdes en Besætning paa 185 Kreaturer og 23 Heste. Udbygningerne er opført efter Brand i 1900. Stuehuset er restaureret i 1907, det er trefløjet og opført af Fr. Leth. Nuværende Ejer er Aa. Tølbøll.

Tandrup, Bedsted Sogn.

Herregaarden Tandrup ved Ove Sø er nu Thylands største Gaard og har saa langt, Historien gaar, været en af de betydeligste Gaarde i Thy. Fra gammel Tid har dens Beliggenhed været meget vigtig, midt i Thy, med sine Jorder grænsende op til Thylands Hovedvandløb mod Vest og mod Øst skærmet af Ove Sø, saaledes at den var naturligt dækket fra de tre Sider. Paa dens Jorder er der fundet Bopladser fra alle Tidsaldre. Navnet fortæller os, at Gaarden er opstaaet som en Torp ved Søen, der da var en lavvandet Fjord fra Havet. Gaarden har oprindeligt været beskyttet af Volde og Grave, hvis Spor endnu kan ses i Gaardens Have.

Den første Ejer, vi træffer omtalt, er Peder Nielsen Lange, der ejede den 1391. 1396 er den gaaet over i Høgernens Eje, idet den da tilhører Peder Høg, hvis Fader var Bo Høg, der afstod Ørum Slot til Kong Valdemar; han var en af

Thylands store Jorddrotter. Foruden Tandrup ejede Per Høg ogsaa Lyngholm og en Del andre Gaarde i Midtthy. 1413 overtages Tandrup af hans Svigersøn Niels Eriksen Banner, men ved Arveskifte i 1424 efter Per Høg gaar Tandrup til Brodersønnen Lauge, hvis Broder Bo Høg, der var Slægtens sidste Mand, nævnes som Ejer 1439. Ved hans Død 1485 gaar den til hans to Døtre Karen og Kirsten. Den sidste var gift med Niels Krabbe til Nørtoorp. Hun nævnes ogsaa som Ejer af Koustrup, som hun købte 1504.

Med Kirsten Høgs Datter Karen kommer Gaarden nu i Lykkernes Eje; hun blev nemlig gift med Eiler Lykke og bragte ham de tre Storgaarde Tandrup, Nørtoorp og Koustrup som Medgift. Deres Søn Niels Lykke overtog Gaarden som Arv. Han døde 14. Februar 1575, og hans Ligsten findes i Bedsted Kirke. Under Gaardene hørte der meget Bøndergods. 1575 overtager Sønnen Jakob Lykke Gaardene, men 1622 sælger han Nørtoorp til sin Datterdatters Mand Erik Juel, der var Stiftsamtmand i Aalborg og var Fader til Søhelten Niels Juel. Jakob Lykke var Lensmand til Lund Slot og Jegindø.

1630 tilhører Tandrup Chr. Gersdorf, som dette Aar mageskifter Gaardene til sin Svigersøn Johs. Rantzau og i Stedet fik Palstrup. 1638 overtager Frants Rantzau Gaarden efter Faderens Død. Han driver ikke selv Godset, men har det bortforpagtet. 1660 sælger han Tandrup, der da har 48 Tdr. Hartk. og desuden 60 Bøndergaarde, Boel og Møller, til Helle Urne; han kommer dog kort efter paa en let Maade i Besiddelse af Godset, da han giftede sig med Helle Urne. Efter hans Død 1679 gifter hun sig med Morten Skinkel og tredie Gang med Hans Arenfeld.

Efter Helle Urnes Død gaar Godset til hendes to Døtre Elisabeth Sophie og Dorte Rantzau. Den første bliver 1698 Eneejer og gifter sig anden Gang med Amtmand Hans Eifler. Efter Ægteparrets Død kommer Godset i 1726 til Svigersønnen Løjtnant Chr. Leth, der dør 1736. Koustrup bliver solgt, og Aaret efter gaar Tandrup over i en ny Slægts Eje, da den ved Auktion købes af Justitsraadinde Charlotte Amalie Klingenberg. Tandrup har da 42 Tdr. Hartk., 28 Tdr. Tiender og 238 Tdr. Hartk. Bøndergods. Prisen var 13,000 Rdlr. Da hun samme Aar dør, gaar Tandrup til Sønnen Poul Klingenberg.

Tandrup er paa den Tid paa sit Højdepunkt, den har sit eget Birketing, og det meste af

Hassing og Bedsted Sogne hører under Godset. Poul Klingenberg, der var født paa Høiriis, ligger begravet i Bedsted Kirke. Han lod Gaarden opbygge og lod det nye Tandrup opføre i 1769 af Mur og Bindingsværk. Han døde 1771, og Gaarden blev solgt til Peder Jørgensen, Ullerupgaard, for 24,700 Rdlr. Denne Ejer tilkøbte 1798 Abildgaard. I hans Tid var der ved Kvægtællingen 16. Marts 1774 2 Kvier, 8 Køer og 104 Stude over 3 Aar. Paa Bøndergodset var der 60 Kvier, 215 Køer og 88 Stude under 3 Aar. Det giver et godt Billede af Landbrugsforholdene. Bønderne opfoder Studene, der, naar de bliver ca. 3 Aar gamle, sælges til Herregaardene for Fedning.

1799 købes Tandrup af Niels Willemoes, Farbroder til Søhelten Peder Willemoes. 1802 har Tandrup endnu det samme Hartk. og Bøndergods. Paa Hovedgaarden saas da 300 Tdr. Korn, avles 100-150 Læs Enghø og fødes 200 Kreaturer, 12 Heste og 100 Faar.

1817 sælger Willemoes Gaarden til sin Søstersøn Justitsraad Poul Tøfting, der var en driftig Mand og stærkt interesseret i de nye Landbrugsmetoder; han merglede Jorden og fik Udskiftningen af Hassing Sogn revideret og fik mange af Bøndergaardene udflyttet. Ved hans Død har Gaarden 53 Tdr. Hartk. foruden Bøndergods, og den overtages ved Testamente af Jens Chr. Skibsted til Djernæs og et Par andre, der sælger den til et Konsortium. 1849 bliver Gaarden købt af Hans Ditlev Lützhøft, der var Købmand i Thisted. Han anlagde Haven, der senere udvidedes af Sønnen Jes Eske Chr. Lützhøft, der overtog Gaarden i 1858. 1872 sælger han Søvang og Teglværket fra Gaarden. 1892 køber nuværende Ejer, H. D.H. Lützhøft, Gaarden af sin Moder, efter at han i en Aarrække har haft den i Forpagtning. Denne Ejer solgte 1905 90 Tdr. Land Hede til Sønderhaa-Hørsted Kommune, hvor der nu er anlagt Plantage. Senere er solgt 50 Tdr. Land, hvoraf opstod Gaarden Moselund.

Tandrup har nu ca. 400 Tdr. Land med 29 Tdr. Hartk. og er forpagtet af Sønnen F. Lützhøft. Besætningen er 80 Malkekøer, 120 Stkr. Opdræt og 18 Heste. Borggaarden er bygget 1826 af gule Mursten, der er hentet i Flensborg. Ladebygningen er fra 1852, Staldbygningerne fra 1883 og 1914. Der har tidligere været Fiskedamme ved Gaarden, og endnu findes der fra den Tid Karper i Ove Sø.

Øland, Haring Sogn.

Øland, der i det 13. Aarh. tilhørte Globerne, var efter Overleveringerne oprindelig en Kongsgaard, hvor den fra Saxo kendte Kong Hvirvil skal have boet. Der har tidligere ligget en stærkt befæstet Borg Vest for den nuværende Gaard, hvor det gamle Borgsted er inddraget i Haveanlægget.

Den mest kendte af Globslægten var Jens Glob, der i Hvidbjerg Kirke dræbte sin Slægtning, Børglumbispen Oluf Glob. Jens Globs Fader ejede mange af Thys Storgaarde, og Jens Glob skal have boet paa Øland og Irup.

1348 skøder Poul Glob Øland og sit andet Gods i Hassing Herred til sin Hustru som Erstatning for noget andet Gods af hendes, han havde solgt. 1365 faar Kong Valdemar Atterdag Skøde paa Godset, og sammen med Vigs Gods i Vandet bliver det et Len. 1477 pantsætter Chr. 1. sin Gaard Øland for 100 Mark til Fru Ingeborg Ottesdatter. Det ser ud til, at hun senere har ladet Pantet gaa over til sin Svoger Peder Galskyt; dennes Søn Thomas har ogsaa Øland som Pant, og dennes Søn Peder skriver sig endnu 1536 til Gaarden, men andet Sted finder vi, at Jens Spend og Hustru 1502 har Lenet. 1525 var Niels Kjeldsen Juel Lensmand paa Øland og Vig og har det stadig i 1536. Den sidste Lensmand paa Øland var Chr. Bodilsen, der døde 1579.

Aar 1580 mageskifter Kronen Øland med Chr. Prip, og Gaardens Saga som Krongods var dermed forbi. Den nye Ejer havde tillige Søgaard i Nors, og sammen med sin Hustru Barbara Wind ligger han begravet i Haring Kirke, men allerede i 1769 var deres Grave forsvundet. Med deres Datter Margrete fik Claus Kaas Øland, som han 1627 bortbytter til sin Svoger og fik i Stedet Strandet i Fjends. Efter 3 Aars Forløb sælger Iver Prip Gaarden til Fru Karen Sehested, der 1641 giftede sig med Jørgen Seefeld, efter hvem Sønnen Laurids faar Gaarden. Han døde meget forgældet 1688, og Kreditorerne sælger Øland til Landsdommer Chr. Helverschou, Irup, der samme Aar var blevet adlet.

Chr. Helverschou var født i København, var først Landsdommer paa Lolland og kom siden til Irup. 1732 sælger han Øland til Provst Frederik Thestrup for 5900 Rdlr. og 40 Dukater. Gaarden havde da 32 Tdr. Hartk. Hovedgaards Takst og 203 Tdr. Hartk. Bøndergods. Thestrup, der var en af den Tids kendte Mænd i Thy, var født paa Fyn

og blev 1708 Præst i Haring-Staugstrup. Efter hans Død blev Gaarden stillet til Auktion og blev for 11,131 Rdlr. købt af Mads Schmidt, Lemvig. Han døde et Par Aar efter, og hans Enke solgte i 1766 Gaarden til sin Svigersøn, Kammerraad Niels Aars for 20,800 Rdlr.

Medens flere af de tidligere Ejere havde drevet Gaarden ved Forpagtere, drev Niels Aars den selv. I hans Tid holdtes der 100 Staldstude paa Øland. Han døde 1774, og tre Aar efter ægter hans Enke Kancelliraad Peder Lauridsen Lillelund, der samme Aar lod Gaarden sælge ved Auktion for 27,050 Rdlr. til Thisted-Købmanden Chr. Lassen Winther, der øgede Bøndergodset en Del, saa der var 246 Tdr. Det var i hans Tid, Udskiftningen af Haring Sogn fandt Sted; da hørte alle Gaarde saa nær som en under Øland.

1795 sælger Winther Øland til Raadmand H. P. Ingerslev. Han fik Bevilling til at udstykke Hovedgaarden og sælge Bøndergodset, der blev solgt til Fæsterne for den billige Pris af 100 Rdlr. pr. Td. Hartk. Desuden solgte han det halve af Hovedgaardens Mark, hvorpaa byggedes Lille Øland og 8 mindre Ejendomme.

1797 sælger han Øland, der nu havde 15 Tdr. Hartk. og 97 Tdr. Bøndergods, til Anders Sørensen for 16,100 Rdlr. Denne Mand, der blev Stamfader til Familien Sørensen Irup, mageskiftede 3 Aar efter Øland med sin Svigerfader Anders Stigaard, Irup. Stigaard døde dog et Par Aar efter, og hans Enke i 1818, hvorefter Anders Sørensen havde begge Gaarde. Efter hans Død sælges Øland 1831 til C. C. Godeksen for 4000 Rdlr. Sølv. Gaarden havde da 17 Tdr. Hartk., men intet Bøndergods. 1841 køber M. N. Schibye Gaarden, som han 1855 sælger til Forp. C. F. A. Steen for 53,000 Rdlr. Men Schibye maa tage Gaarden tilbage og sælger den for anden Gang og nu til Forp. C. M. Nybye for 39,600 Rdlr.

Nybye var en af Egnens kendte Mænd; han gik som Regel under Navnet „Kongen i Thy”. I 39 Aar var han Medlem af Amtsraadet og havde mange andre offentlige Hverv i Thy. Han var en dygtig og energisk Mand, der forbedrede Gaarden og dens Bygninger meget og anlagde den store Have.

Nybye døde 1911. Et Par Aar forinden havde han overdraget Øland til sin Nevø, nuværende Ejer, forhv. Minister, Folketingsmand V. Fibiger, der nu har forpagtet den ud til sin Søn Steen Fibiger. 1921 solgte Fibiger 62 Tdr. Land til

Thylands Udstykningsforening. Øland har nu 170 Tdr. Land, hvoraf 23 Tdr. Land Eng. Gaarden har 14 Tdr. Hartk., og der holdes 120 Kreaturer og 15 Heste.

1851 nedbrændte Gaardens Avlsbygninger. Laden er fra den Tid, medens Staldbygningerne er fra 1914 og 1921. Hovedbygningen blev ombygget 1868. Voldstedet, der ligger i Haven, bestaar af en 5½ Meter høj Slotsbanke med omgivende Grave, disse blev rensede i 1868. Sagnet fortæller, at der i Slotsbanken er nedgravet en Guldplov, der, naar Gaarden er brændt tredje Gang, skal anvendes til at opføre en ny Gaard for. Tidligere Ejere har prøvet at hæve Skatten, men det er gaaet galt for dem. Gaarden har nu været brændt de to Gange. En Ejer vilde bygge en Vindmølle paa Slotsbanken og begyndte at grave en Kælder ud dertil, men et Par Dage efter døde han.

1580 omtales en Vandmølle, der laa paa Gaardens Grund, den kunde male om Sommeren, men ikke om Vinteren.

Nørhaagaard, Nørhaa Sogn.

Nørhaagaard var i Middelalderens første Del selvstændig Hovedgaard, men kom senere under Vestervig Kloster. 1486 nævnes Jens Andersen til Nørhaagaard, men om han var Forpagter eller Ejer, ses ikke. Til Gaarden hørte der Birkeret. 1661 blev den sammen med det øvrige Klostergods skødet til Jochum Irgens, men efter Revisionskommissionens Dom kom den 1682 tilbage til Kronen, og 1688 blev Gaarden udlagt som Ryttergods.

1715 blev Nørhaagaard ved Auktion købt af Hans Carsten Langballe, der 1727 tillige købte Faddersbøl, hvorefter de to Gaarde har fælles Ejere til ca. 1800. Ejerne boede dog paa Nørhaagaard. 1742 lod han bygge et Skolehus i Nørhaa for Sognets Ungdom. 1751 sælger han begge Gaardene til sin Svoger Jens Vare, Aalborg. Han blev dog boende paa Gaarden, hvor han døde Aaret efter og blev begravet i Nørhaa Kirke. Gaarden havde paa den Tid 20 Tdr. Hartk., men ikke Sædegaardsrettigheder, men erhvervede 1733 kgl. Bevilling til at stalde Stude.

Jens Ware solgte Gaardene til Claus Gotlob Kjærulf, der døde 1808. Nørhaagaard har da (1802) 17 Tdr. Hartk. og ejer Sognets Tiender og lidt Bøndergods; det meste var solgt fra i Slutningen af det forrige Aarh. Efter ham fik

Mogens Nyborg Gaarden, han frasolgte Faddersbøl, og Nørhaagaard solgte han 1833 til Anders Nielsen Faddersbøl for 11,500 Rdlr, red Sølv. Denne Ejer døde 1859, og Svigersønnen Niels Jensen overtog Gaarden, som hans Enke solgte 1908 for 120,000 Kr., med 18 Tdr. Hartk. Den var derefter flere Gange i Handelen og blev formindsket med ca. 50 ha. Nuværende Ejer, J. K. Nielsen, købte den i 1918.

1000 Daler. 1556 solgte Kong Chr. d. 3. Irup til Knud Gyldenstjerne til Aagaard. I Skødet nævnes 3 Møller ved Irup, desuden 59 Bøndergaarde og Landgilde af mange andre. Skødet er beseglet af Kongen og 24 Rigsraader. Knud Gyldenstjernes Enke har den fra 1568, og hendes Svigersøn Aksel Gyldenstjerne til Thim arvede den. Han følges af Sønnen Knud Gyldenstjerne, hvis Datter bragte den til Tage

"Nørhaagaard" var i Middelalderen en selvstændig Hovedgaard, der senere blev lagt under Vestervig Kloster for atter at vende tilbage til Kronen og blive udlagt som Ryttergods.

Irup, Hvidum Sogn.

Hovedgaarden Irup var, saa langt dens Historie kendes tilbage og til Reformationen, under Børglum Bispestol. Den havde et betydeligt Tilliggende og havde adelige Lensmænd noget af Tiden, og til andre Tider drev Bisperne selv Lenet og havde deres „Officiales”, gejstlige Opsynsmænd, boende paa Godset. Af Lensmænd kan nævnes Niels Pedersen 1450, Peder Friis 1475. Om denne findes et Thingsvidne fra Hundborg Herreds Ting, at han ikke lod Møllen ved Dragsbæk nedbryde.

Ved Reformationen kom Irup Gods under Kronen, 1538 fik Albert Skel Lenet og 1542 Herman Skel, der 1548 fik Godset som Pant for

Thott, hvis Søn Ove Thott 1661 solgte Irup til Albert v. Itzen. Irup havde da 70 Tdr. Hartk. Hovedgaardstakst foruden meget Bøndergods. Søsterdatteren Hedevig v. Itzen arvede Godset 1679, og da hun 1684 giftede sig med Landsdommer Chr. Herm. Helverskov, blev han Ejer af Irup. 1688 ophøjedes han i Adelsstanden og købte samme Aar Øland.

Medens Helverskov var paa Irup, fandtes der da en stor Jerngryde, der kunde rumme 250 Liter, den skulde være fundet i Kong Hvirvels Høj paa Irup Mark. Irupe Hovedbygning var da en firlænget lukket Borggaard, der ligesom Ladegaarden var bygget af Mur og Bindingsværk. 1733 døde Helverskov paa Hjemvejen fra Snapstinget i Viborg. Irup blev

med 35 Tdr. Hartk. og 389 Tdr. Bøndergods overtaget af Svigersønnen Kancelliassessor Jens Jørgen Hop, der solgte den i 1754 til Generalauditør Andreas Høyer, Skibstedgaard, der 1769 solgte Godset til Mads Ilum. Allerede Aaret efter købte Høyer dog Irup tilbage, for Aaret efter at lade den stille til Auktion, hvor den for 16,000 Rdlr. købtes af Ditlev Bull. Da var der 29 Tdr. Hartk. Hovedgaardstakst og 98 Tdr. Bøndergods. 1778 købte Høyer paany Irup tilbage for igen 1782 at lade den sælge ved Auktion, hvor den købtes af Anders Stigaard og dermed kom ind i den nuværende Slægts Eje.

"Todbøl" var gennem Tiderne sin Egnns betydeligste Herregaard. Under "Kejserkrigen" i det 17. Aarhundrede var det en af de Gaarde i Thy, der blev stærkest hjemsogt af de fjendtlige Tropper.

Stigaard mageskiftede Irup med Svigersønnen Anders Sørensen paa Øland. Bøndergodset var da blevet solgt for 150-200 Rdlr. pr. Td. Hartk. Irup har siden været i Familien Sørensens Eje. Gaarden har nu et Tilliggende paa 240 ha, hvoraf 168 ha er Ager, 11 ha Eng og 55 ha Skov. Den har ca. 24 Tdr. Hartk. Hovedbygningen er fra 1800, og Avlsbygningerne er for Størstedelen opført efter en Brand 1893.

Todbøl, Kallerup Sogn.

Hovedgaarden og Stamhuset Todbøl indtog gennem flere Aarhundreder en vigtig Plads blandt Egnens Herregaarde. I Middelalderen hørte den til Globernes Gods, der var saa omfattende i Thy, at kun Bisperne paa et vist Tidspunkt kunde konkurrere med Slægten som Jordbesiddere.

Gaarden blev lagt som en Slags Spærrestilling for Trafikken over Dalstrøget Øst for de store Moser, og der er ingen Tvivl om, at Stedet har haft stor Betydning i Folkevandringstiden før Anlægget af de mange Borge omkring Sjørring og Sperring Søer.

Oprindelig har der været Sump, hvor Todbøl ligger, Tusinder af Læs Fyld er kørt ned i Mosen fra Bakkerne Nord for Gaarden, først vel for at give Plads til et Vagttaarn, senere, maaske i Globernes Tid, blev Borgstedet udvidet.

1348 ejes Gaarden af Niels Glob, og i et Dokument fra hans Tid finder vi Gaardens Navn

som Todæbøl. Hans Datter Else blev gift med Jens Skram fra Salling. Hun overlevede sin Mand og skænkede 1424 noget Gods i Grynderup, Salling, til Dueholm Kloster paa den Betingelse, at der efter hendes Død skulde læses to ugentlige Sjølemesser for hendes Saligheds Skyld. Muligt har den fromme Fru Else skænket Gaarden til Børglum Kloster, i alle Tilfælde hører den senere under Bispegodset. 1443 nævnes vel Christen Thorkildsøn og 1481 hans Søn Anders Christensen, men om de var Ejere eller Lensmænd fremgaar ikke af Dokumenterne.

Den sidste af Bispernes Lensmænd paa Todbøl var Enevold Stygge, hvis Enke, Berete Dyre, 1544 køber Godset af Chr. d. 3. Det ses af Præstens Indberetninger, at selv om hun ikke havde Forpligtelser til at svare noget af Degnebolet i Kallerup, som hun havde købt af

Kronen, svarer hun frivilligt aarligt flere Tønder Byg, hvad ikke var helt almindeligt af Godsbesiddere. 1568 ejer hun foruden Hovedgaarden af Bøndergods 19 Gd., 7 Boel og 15 Huse og Halvpart i 8 Gd. og 3 Huse. 1567 vinder hun ved Retten i Nyborg i en Sag ang. et Gavebrev, som Landsdommer Aksel Juel til Villestrup havde misligholdt.

Fru Beretes Datter, Anna Stygge, ægtede Jørgen Høg til Klarupgaard i Salling og bragte ham Godset som Medgift. Han dør 1589, og hans Søn Christen Høg overtager Todbøl. I 1603 omtales han i Anledning af et Overfald af nogle adelige Voldsmænd ved Sebbersund. Disse maatte udrede en Bod til ham paa 500 Rdlr. Af disse skænkede han de 100 Daler til Kallerup Kirke og de 400 Daler til den lærde Skole i Thisted. Renterne skulde ydes til fattige studerende. Beløbet skulde administreres af Skolens Rektorer, men en af disse, Niels Ebbesen Aagaard, formøblede Kapitalen.

1631 døde Anna Skram og faa Aar efter Christen Høg, de skal begge være begravet i Snedsted Kirke. I hans Tid rasede Kejserkrigen, og Todbøl var det Sted i Thy, hvor Fjenden huserede værst. Gaarden fik straks Indkvartering af en Ritmester Schwarzenberg med Heste og Følge. Han fik 500 Rdlr. og andre Værdigenstande, foruden andet han røvede, for at drage bort fra Gaarden. Kort efter kom en anden Afdeling under Ritmester Mettecoven, og han var om muligt værre at have i Gaarde. Med ham akkorderede Høg, at han for at drage bort skulde have 100 Daler i Maaneden. 3 Uger efter kom han dog tilbage igen og satte den gamle Herremand i Fængsel, hvor han blev lænket, og tvang ham til at give sig Nøglerne til sine Gemmer. Han forlangte 1000 Daler for at løslade Høg, men denne kunde ikke skaffe Beløbet og maatte sidde i sit Fanghul i fire Dage.

Ritmesteren huserede stadig paa Gaarden, gjorde store Indkøb, som han lod Christen Høg sende Regningerne paa, og da denne beklagede sig, slog han den gamle med en Stok, saa denne gik i Stykker. Det lykkedes trods stærk Bevogtning for Høg at flygte til Viborg, hvor han klagede til den tyske Overkommando, der ogsaa undersøgte Sagen, men inden den nød Fremme, var Voldsmændene ude af Landet, og Sagen faldt bort.

Anna Skram og Chr. Høg dør o. 1631, og Sønnen Jørgen overtog Godset. Han var først gift med Margrete Mogensdatter Gøye, senere med

Regitze Parsberg. De efterlod sig kun en Søn, Mogens, der i sin Ungdom var Soldat, og i Krigen mod Tyskland mistede sin venstre Haand. Alligevel deltog han i Svenskekrigen 1657-59 som Oberst, men blev saa haardt saaret i Slaget ved Nyborg den 14. November 1659 at han døde 5 Dage efter. Han var ugift og den sidste af Slægten. En Malkepige paa Gaarden, der et halvt Aar efter hans Død fik en Søn, gav godt nok Mogens Høg Skylden, men Arving blev han ikke, og Todbøl gik atter over i Slægten Skrams Eje.

Valdemar Skram købte sine Medarvinger ud, og 1675 skøder han Godset til sin Søn Otto Skram. Gaarden har da 46 Tdr. Hartk. Hovedgaardstakst, og dertil kom 30 Bøndergaarde. 1680 sælger han Todbøl til Assessor Laur. Foss, der var Forstander ved Sorø lærde Skole. Denne solgte 1698 Godset til Borgmester Berregaard, Thisted, der 1701 sælger den til Fru Anne Lauridsdatter, der gifter sig med Bertel Langballe i Nebel, der 5 Aar senere sælger den til Oberstløjtnant Erik Zacharias von Kahlen til Vesløgsgaard.

Denne var en meget godgørende Mand, der skænkede flere Legater. Han døde 1726, og der siges, at han tog sig selv af Dage paa Grund af økonomiske Sorger, og i Skjoldborg Kirkebog staar der, at han blev begravet uden de sædvanlige Ceremonier. Efter hans Død blev Enken erklæret fallit, og Todbøl blev sat til Auktion.

Den blev købt af Amtsforvalter, Kammerraad Claus Caspergaard med et Tilliggende paa 26 Tdr. Hartk. og 215 Tdr. Hartk. Bøndergods for 7550 Rdlr. Caspergaard forøgede Hovedgaardens Tilliggende og Bøndergodset og forbedrede Bygningerne. Hans Hustru skænkede et Legat Todbøl Hospital for fattige Gaardmandsenker fra Godset. De skulde aarlig have 80 Tdr. Byg fra Gaarden til deres Underhold. Caspergaard døde 1749 og efterlod Todbøl som den „skønneste” Gaard i Thy. Borggaarden bestod af 4 Fløje af Bindingsværk og var teglhængt. Syd og øst for Gaarden laa en dejlig Have, og her var en lille Sø med mange Fisk. Vest for Voldgraven laa Ladegaarden, der var straatækket.

Hans Søn hed ogsaa Claus Caspergaard. Denne solgte 1763 Todbøl til Løjtnant Andreas Sommer, der døde 1768, og hans Fader Niels Sommer, der ejede Boddum Bisgaard, overtog ogsaa Todbøl, og 1782 oprettede han af de to

Gaarde et Stamhus med sammenlagt 849 Tdr. Hartk.

Glansen gik dog ret hurtigt af Stamgodset, Privilegierne blev ophævet 1799. Niels Sommer var død 1786, og hans Søn, Major Ring, havde overtaget Godset. Han dør 1790, og Datteren, der er gift med Justitsraad Peder Severin Føns, der var kgl. Kammerherre, Generalkrigskommissær, Oberst, Justitsraad, Amtmand og Landsdommer i Nørre Jylland og Herre til Grevskabet Løvenholm og Hevringholm. 1799 var det, han fik ophævet Stamhuset og erstattet det med en Fideikommiskapital paa 100,000 Rdlr. Han solgte 1800 begge Herregaarde. Fra hans Tid findes der en fuldstændig Beskrivelse af, hvorledes Gaarden var indrettet.

I de nærmeste følgende Aar sælges der ud af Bøndergodset, og der opnaaedes Tilladelse til at udstykke Hovedgaarden i 78 Parceller. Resterne af Todbøl med 13 Tdr. Hartk. købes 1805 af P. C. Stocholm for 10,000 Rdlr. uden Besætning. To Aar efter købes den af Jens Christensen Harkjær, hvis Slægt stadig ejer Gaarden.

Todbøl har nu 185 Tdr. Bygsl., hvoraf 35 er Eng og Græsningsjord. Der holdes nu ca. 20 Malkekøer, 30 Kvier og 40 Fedestude og en halv Snes Heste. Stuehuset er bygget 1795, medens Udbygningerne er moderne og opført efter Brand 1930. Nu gaar Jernbanen, hvor før den gamle Ladegaard har ligget. Øst og Nord for Todbøl ser man endnu Rester af de gamle Voldgrave, og Gaardens Stenbro er den samme, der blev lagt smukt i Firkanter, da Herremændene regerede her. Der fortælles, at Firkanterne var anlagt, for at der kunde staa en Hovbonde i hver, naar de stillede til Parade for Godsejeren.

Ulstrup, Hundborg Sogn.

Hovedgaarden Ulstrup var ogsaa i Middelalderen en Storgaard, men hørte ikke til de mere betydelige og var beboet af Lavadel. 1453 og 1462 nævnes som Ejer Jens Lauridsen Bagge, 1475 hans Søn Jep Bagge og 1493 dennes Enke Marine Jensdatter. Bord Jensen nævnes 1460 og senere som Panthaver i Godset. Niels Høg, Lyngholm, søgte ogsaa at gøre sig Ret gældende til Ulstrup i Henhold til et Lovhævd, men blev tilbagevist, da det viste sig, at Seglet var forfalsket. 1568 ejes Gaarden af Frans og Otto Banner, og derefter nævnes Falk Gøye og Jørgen Grubbe som Ejere, de solgte Gaarden til Iver Kaas, der fulgtes af Sønnen Hartvig Kaas. Iver

Kaas skænkede Alterstagerne til Skjoldborg Kirke. I Hundborg Kirke er der Mindetavler over Hartvig Kaas og dennes Hustru Hedvig Schinkel og hans anden Hustru Sophie Rothkirch, ogsaa Iver Kaas, der havde bekostet Begravelsen, ligger der sammen med sin Hustru, disse havde skænket Alterstagerne til Jannerup Kirke. Gaarden havde paa den Tid 36 Tdr. Hartk. Hovedgaardstakst med 139 Tdr. Hartk. Bøndergods.

Efter Hartvig Kaas' Død sælger Enken 1709 Ulstrup til Kancelliraad Peder Mortensen Selle for 5968 Rdlr. Han dør 1720, og en Datter, der anden Gang var gift med Byfoged Jørgen Poulstrup, Thisted, overtog Gaarden, som hun 1776 solgte med 36 Tdr. Hartk., 49 Tdr. Tiende og 203 Tdr. Bøndergods til sin Foged Peder Mortensen for 26,000 Rdlr. Syv Aar efter sælger denne Ulstrup for 40,000 Rdlr. til Amtsforvalter Adolph Chr. Bruun, der var Fader til Malthe Conrad Bruun. 1804 købes Gaarden af Hans Jacob Lindahl, der frasolgte Bøndergodset og Tienderne og Aaret efter sælger Hovedparcellen til den forrige Ejers Søn Jens Jacob Bruun for 27,000 Rdlr. (Han havde givet 62,100 Rdlr. for det samlede Gods.) Bruun sælger den 1827 med 14 Tdr.. Hartk. til Købmand N. B. Neergaard for 3000 Rdlr. Sølv, derefter ejes den af Rasmus Faurshou, der 1855 solgte Ulstrup til Etatsraad Knudsen, Blidstrup, som 1888 med 17 Tdr. Hartk. sælger den til sin Forvalter, Jul. Nic. Secher, der 1912 solgte den til P. Houe. Nuværende Ejer, Folmer Houe, overtog Gaarden i 1933.

Til Ulstrup har tidligere hørt en Vindmølle, Gaarden Landbolyst er en Parcel fra Ulstrup. Gaarden har nu 130 ha, hvoraf 83 Ager og 45 ha Eng med 17 Tdr. Hartk. Hovedbygningen er fra 1819.

Gl. Raastrup, Hundborg Sogn.

Oprindelig var Raastrup en Udflytterby, en Torp fra den langt ældre Hundborg By. Men allerede i det 12. Aarh. var den en Storgaard, der tilhørte Globernes Æt. Sagnet giver ogsaa Ebbe Skammelsen Tilknytning til Gaarden, idet hans Søster skal have været gift med Gyde, der da var dens Ejer. 1348 nævnes Raastrup som en adelig Sædegaard, der stadig ejes af Globerne. Senere blev Gaarden opdelt i flere Smaagaarde, indtil Skeelerne atter samlede Gaarden.

Paa den Tid, da de thylandske Bønder maatte gøre Hoveritjeneste til Herregaardene, fandtes der paa flere af disse Fangehuller til Afstraffelse af opsætsige Naturer. Paa "Gl. Raastrup" har man ved Udgravning afdekket Resterne af et Saadant Fangehul. (Bach Pedersen fot.)

1537 lod Anders Albretsen Skeel, der var Lensmand over Amtoft Gods, Raastrup Gaard oprette af 4 nedlagte Bøndergaarde. Han døde 1552, og 1542 skriver en af hans Sønner, Herman Skeel, sig til Raastrup, den samme, der nævnes under Boddum Bisgaard. Som han havde Stridigheder med Præsten i Boddum, havde han det ogsaa med Præsten i Hundborg. En stridbar Slægt var det, og Sønnen Albret Hermansen Skeel, dræbte paa Pinsemarkedet i Aalborg 1600 Niels Juel til Kongstedlund. Denne Gang slap han med en Bod paa 2000 Rdlr., men 1609 var det atter galt med ham, idet han den 6. Januar paa Landstinget i Viborg dræbte en af Tingets Stokkemænd, Niels Jensen fra Varde. Den 25. Januar blev han paa en Herredag i Horsens dømt til Døden for Drabet, Slægten gjorde sig store Anstrengelser for at redde hans Liv, men to Dage efter blev han henrettet paa Torvet i Horsens.

Hans Søster Dorete overtog Gaarden, som hun antagelig har haft Part i. Da hun o. 1626 dør, fik Albert Skeels ældste Datter Gaarden, hun var gift med Claus Dyre, derefter med Palle Rodsten. Raastrup havde da kun 50 Tdr. Hartk. Deres Datter ægtede Oberst Vogn Vognsen, der døde 1650, og hans Enke giftede sig med Jakob Sparre, der under Svenskekrigen var Løjtnant og senere Ritmester. Som saa mange andre af Datidens Adelsmænd, var hans Gods udmarvet under de mange Krige og maatte flere Gange laane af Jannerup Kirkeblok. Hans eneste Søn, Vogn Sparre, faldt kun 21 Aar gl. ved et Bagholdsangreb af de svenske ved Lødder Aa i Skaane. Hans Moder døde af Sorg herover og begge blev ført fra København til Hundborg Kirke, hvor de ligger begravet.

Jakob Sparre gifter sig paany, denne Gang med en Datter af Claus Juel. De havde to Døtre, men ingen af dem overtager Gaarden, der nu ikke længere beboes af Adel. Den sælges til Jens Sørensen Hesberg, efter hvis Død 1698, den overtages af Peter Chr. Fahrenkrug, der allerede Aaret efter sælger den til Povl Maes, der var Forvalter paa Ørum Slot. 1720 dør han, og Enken gifter sig med Major Jens Kraft, der var Præstesøn. Det var hans Hustru, der skænkede en Lysekroner til Odby Kirke, fordi hun havde fundet Helbredelse ved St. Mauritti Kilden Syd for Serup By.

1751 dør Major Kraft, og Fuldmægtig Søren Sørensen, Thisted, køber Raastrup, der da har 27 Tdr. Hartk. Hovedgaardstakst, 29 Tdr. Tiender og 214 Tdr. Hartk. Bøndergods. Hans Enke afstaar Gaarden til sin Søstersøn Lorens Chr. Schiøning, der var Vinhandler i København. 1786 blev Gaardens Bygninger takseret til Brandkassen til et Beløb af 11,360 Rdlr. En anseelig Sum efter Datidens Forhold.

Schiøning sælger løs af Bøndergodset og bortforpagter Gaarden, og 1790 sælger han den til Nicolaj Eeg, der var Sognepræst i V. Vandet, der frasælger det sidste af Bøndergodset og deler Hovedgaarden i Nørre og Sønder Raastrup. Begge Gaarde, der blev paa 90 Tdr. Land, kom omtrent til at ligge paa den gamle Gaards Plads.

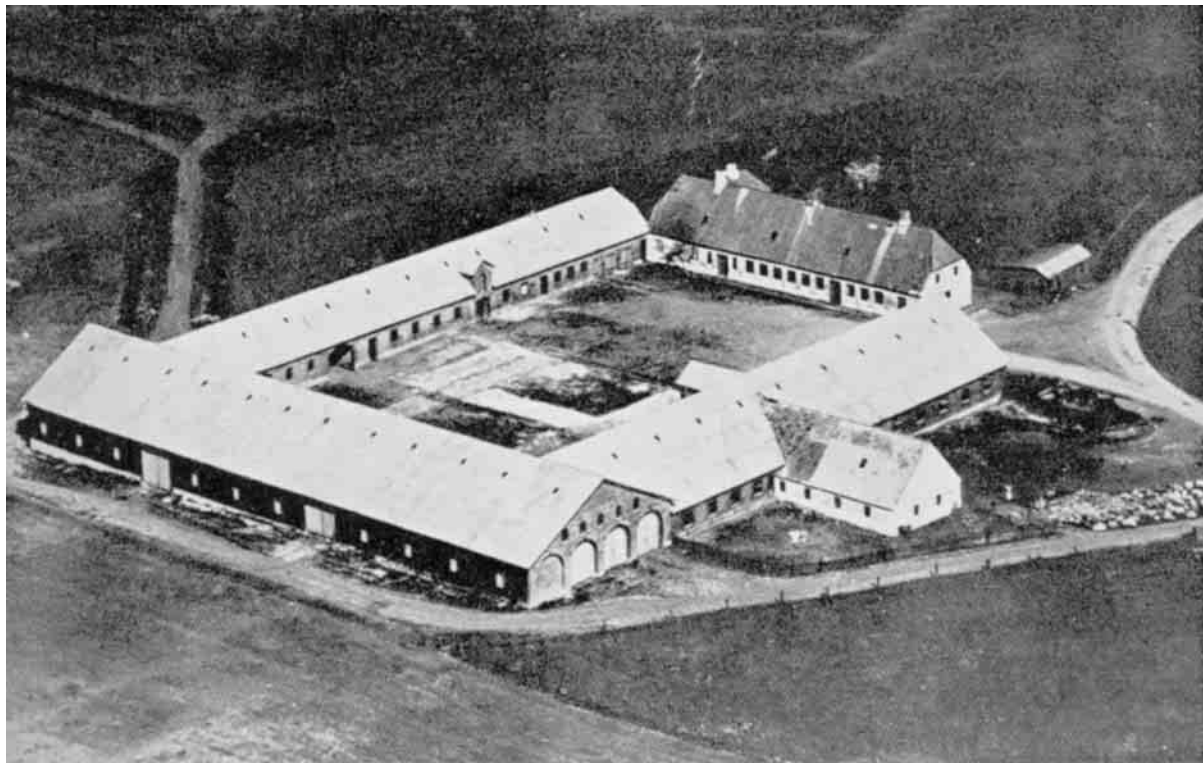
Fra Reformationen til 1790 har Hundborg Kirke hørt til Raastrup. En af Gaardens Ejere lod Kirkens Taarn rive ned, og Stenene blev anvendt til Hovedbygningen. Syd og Vest for Gaarden har de adelige Ejere haft Fiskeparker, der først blev jævnet for ca. 70 Aar siden. Vest for Gaarden laa der en stor Dam, hvis Vand drev Gaardens Vandmølle, der laa et godt Stykke mod Nordvest. Da Vandtilførslen, der kom fra nogle Væld Syd for Gaarden, blev for lille, byggedes der tæt ved Gaarden en hollandsk Vindmølle, der blev nedrevet o. 1800. Kronens Hede i Vandet har tilhørt Gaarden. Heden skal være skænket i Daabsgave til et Barn i Raastrup, og da der gennem flere Hundred Aar kun blev født 2 Børn i Raastrup, nemlig Jakob Sparres to Døtre, maa det være en af dem, der fik Gaven. Heden er sikkert skænket fra Djernæs, der var Krongods.

I Sjørring Sø laa de to Raastrup Holme, hvor Rosvang blev bygget. Det var i sin Tid Fugleholme, der var bortforpagtet. Da Søen blev udtørret, fandt man paa Holmene Grundmurene

af en stor Bygning, der havde været opført af røde Munkesten.

Hovedparcellen Gl. Raastrup blev solgt til Ville Harkjær, der døde 1844. Han havde en Del Børn, flere døde som smaa, og paa en Dag druknede tre af hans Sønner i Sjørring Sø. Han

Gl. Raastrup har mere end nogen anden af Thylands gamle Herregaarde haft en omskiftelig Tilværelse, flere Gange er den blevet delvis udstykket for atter at blive samlet til en Storgaard.

"Gl. Raastrup", der har tilhørt Slægterne Glob og Skeel, har ført en omskiftelig Tilværelse. I det 12. Aarhundrede nævnes den som en Storgaard, senere blev den delt i flere Gaarde og atter samlet til den betydende Gaard, hvis Ejere i betydelig Grad satte deres Præg paa Egnens Historie.

købte den anden Raastrupgaard til en Brodersøn, en anden, Niels Kristensen Raastrup, fik Gl. Raastrup, og til en tredje af Brodersønnerne købte han Todbøl. Niels Raastrup havde to Børn, en Søn, der døde som ung, og en Datter, der arvede begge Gaarde. Hun blev gift med P. B. Nørregaard, der købte 5 Ejendomme, der var solgt fra Gaarden, og lagde dem atter under Hovedgaarden, der nu fik 20 Tdr. Hartk. 1913 solgte hans Enke Gaarden til J. P. Borup, der Aaret efter solgte den til Erik Dahm, som 1915 solgte den til Jens Brun, efter at den var blevet en Del udstykket. Gaarden er nu bortforpagtet til Sønnen Anders Bruun.

1932 brændte Gaardens Udbygninger, der blev erstattet af moderne Avlsbygninger, Hovedbygningen er fra den gamle Borggaard. Til Gaarden hører 200 Tdr. Bygsl., men 12 Tdr. Hartk. Der holdes en Besætning ning paa 30 Malkekøer, 70 Stkr. Opdræt og 10 Heste.

Faddersbøl, Hundborg Sogn.

Herregaarden Faddersbøl skal tidligere tidligere have ligget længere mod Vest i Nærheden af Havet, men som Følge af Sandflugt være trukket længere ind i Landet. Noget historisk er der ikke om det, og i alle Tilfælde har Gaarden meget længe haft sin Plads, hvor den nu ligger.

Den første Ejer vi finder omtalt, er Las Dan, der ejede den 1462. 1568 ejes den af Fru Abbildt Skeel, der var gift med Niels Lange til Kjærgaard og Holunggaard. Gaarden var kommen i Slægten Skeels Eje, ved at Dans Datter ægtede Albert Skeel, og dennes Sønnedatter var Fru Abbildt.

Ved Giftermaal kom Gaarden derefter til Familien Kaas. 1625 sælger Hartvig Eriksen Kaas Faddersbøl til sin Brodersøn Stalder Kaas. 1633 faar han desuden Skøde paa en hel Del Bøndergods. Stalder Kaas, der omtales som Skibskaptajn, afstaar Gaarden til sin Broder Iver Kaas. Denne dør 1662, og af hans fire Sønner

skriver Hartvig og Jørgen sig til Gaarden. Fra deres Tid nævner Markbogen fra 1683, at Gaardens Marker 100 Aar før var hærget slemt af Sandflugt.

1704 dør Hartvig Kaas, og hans Enke, Sophie Rotkirch solgte 11 Aar efter Gaarden til Brigader Hans Eifler, Tandrup, for 1175 Rdlr. Gaarden har da 30 Tdr. Hartk. Han dør 1724, og hans to Svigersønner skøder 1727 Faddersbøl til Hans Carsten Langballe paa Nørhaagaard og i ca. 100 Aar har de to Herregaarde nu fælles Ejer. 1751 sælger han Gaardene til sin Svoger Jens Ware, Aalborg, med ialt 257 Tdr. Hartk. Denne Ejer, der døde ugift, efterlod sig en betydelig Formue, der blev . skænket bort ved Legater, saaledes alene 12,000 Rdlr. til den gejstilge Enkekasse. Ogsaa Hundborg og Nørhaa Sogne var betænkt i Testamentet.

Efter ham faar Gotlob Kjærulff Gaardene, som han 1800 skødede til sin Svigersøn Mogens Nyborg, der straks solgte Faddersbøl til Chr. Poulsen og Jens Christensen, der fik Bevilling til at udstykke Gaarden og bortsælge Bøndergodset. Hovedparcellen fik Niels Andersen, og derefter dennes Søn Anders Nielsen Faddersbøl. 1841 fik Mads Christensen Foged Gaarden, der da har 9¼ Td. Hartk. 1860 sælger han Faddersbøl til Chresten Møller for 20,500 Rdlr. Møller byggede paa den vestlige Del af Marken en ny Gaard med 150 Tdr. Land. Hovedgaarden afstod han i 1889 til sin Søn Kristian Møller, der 1940 solgte Gaarden til Anders Bruun, Gl. Raastrup.

Nordentoft, Sjørring Sogn.

Blandt Thylands mange gamle Herregaarde er Nordentoft vel den mest kendte og sagnomspundne. Her var det, Ebbe Skammelsen boede, her havde Niels Ebbesens Æt sin Rod, og har var Niels Strangesen, en af de berømteste Riddere i Thy, født.

Nordfra og ind efter Midtthy og Sydthy gik der fra Oldtiden en vigtig Færdselsvej over Vadestedet i Dalstrøget Syd for Gaarden. Det er derfor naturligt, at der her blev lagt en Borg til at kontrollere det strategisk vigtige Punkt, og her laa da en Kongsgaard, hvor en af Kongens Ombudsmænd har haft til Huse.

Et Stykke mod Sydvest har Gaarden haft sin oprindelige Plads. I et Thingsvidne fra 1676 oplyses det, „at der ligger en firkantet Plads straks Sønden for Gaarden, som kaldes „Ebbestoft“, hvilke de af Alders Minde har hørt

sige, at Borggaarden der skal have staaet og endnu deri paa samme Sted findes Kul, Mursten og andre større Sten“. Dette Sted ligger paa et lille Næs i Kæret, og det kan endnu spores, at der her har været Volde, selv om det ikke længere er noget udtalt Voldsted.

Af Gaardens ældste Historie kendes naturligvis ikke meget; den første Ejer, der er omtalt, var Ridder Skammel, hvis Søn var den fra Folkevisen saa berømte Ebbe Skammelsen. Nævnte Folkevise, der hører til de ældste og skønneste af vore historiske Viser, fortæller om, at „han boer sig nør i Thy“, men iøvrigt er Folkevisen jo saa kendt, at Ebbe Skammelsens tragiske Historie ikke skal gentages her. Det vides, at han boede paa Nordentoft, og at han havde en Søn, der hed Ud Ebbesen.

Skammelslægten er iøvrigt en af de gamle Stormandsætter i Thy, og gennem Aarhundreder har de sammen med Globerne præget Egnen. En Mand af Slægten var Ridder Ebbe Strangesen Bild, der 1365 maatte overlade sin Part af Nebel til Kongen, men hans Enke, Fru Elina, fik siden (1376) ved Vidneførsel godtgjort, at Nebel tilhørte Slægten, og hun fik da Skøde paa Godset.

Ebbe Skammelsens Broder var Ridder Niels Strangesen, der har ejet Halvparten i Nordentoft; han skrev sig til Gaarden i 1375 og blev senere Eneejer af Nordentoft. Han var desuden Lensmand paa Vestervig for Børglumbispen og ligger begravet i Vestervig Kirke, hvor hans pragtfulde Ligsten endnu findes. Denne Ligsten blev en Tid anset for at være Niels Ebbesens, men denne har sandsynligvis været Niels Strangesens Farbroder.

Muligt har Niels Strangesen skænket Nordentoft til Vestervig Kloster, for at han og hans Hustru kunde blive begravet i Klosterkirken, i alle Tilfælde kommer Gaarden nu under Klosteret. Niels Strangesens Arvinger var ikke tilfredse med at skulle give Afkald paa Gaarden og fører Retssag mod Vestervig Kloster, men dette beholder Ejendomsretten indtil Reformationen; hvor Gaarden kommer under Kronen.

Det første Hundrede Aar efter Reformationen er det knapt, man hører Gaarden omtalt, den blev ikke mere Adelsgods, og de Mænd, der nævnes, er Bønder og Fæstere. 1573 er der paa Hundborg Herredsting udstedt Brev om, at ingen maa bruge Norringtofts Ejendom, uden dem, der bor paa

Godset. 1578 nævnes den kort i Anledning af et Mageskifte. 1626 nævnes Thomas Sktt som Ejer af Gaarden og 1651 Jens Schytte. 1657 faldt Gaardens Tjenestekarl Staphen Christensen i Slaget ved Nabe.

En Tid derefter ser det atter ud til, at Gaarden er kommen under Klostergodset. 1660 og 1664 nævnes forskellige Fæstere, og den har da antagelig været en Dobbeltgaard med to Fæstere. 1780 købes den af Kommandørkaptajn Jens Gerner, der delte den i to Gaarde, Vester og Øster Nordentoft. Denne sidste blev senere ombygget og flyttet mod Nord og derefter kaldt Nørre Nordentoft, hvorefter den gamle Gaard blev kaldt Sønder Nordentoft.

1789 fik Mads Pedersen, der havde været Fæster, Skøde paa Sønder Nordentoft. 5 Aar efter sælger han den til Anders Jensen Rokkier, der ejede den indtil 1829, da han for 2000 Rdlr. sælger den til Niels Henriksen. Sdr. Nordentoft havde da 21 Tdr. Hartk. Derefter er der hurtigt skiftende Ejere til 1885, da Chr. Sindberg sælger Gaarden til Jens Mikkelsen, Kaastrup, der i 1897 afstaar den til Sønnen Peder Clemmensen Jensen, der 1940 sælger den til sin Svigersøn Chr. Møller.

Gaarden har nu et Tilliggende paa 189 Tdr. Bygsl. med 12 Tdr. Hartk. Gaarden er ombygget af forrige Ejer. Der holdes en Besætning paa 75 Kreaturer og 12 Heste.

Nr. Nordentoft, der er paa 105 Tdr. Bygsl., ejes nu af Johannes Jensen, der overtog Gaarden i 1936. Siden 1780 har Gaarden været i samme Slægts Eje.

Til Nordentoft har der hørt en Vandmølle, der nævnes i et Gavebrev fra 1440 til Vestervig Kloster. 1493, da Ebbe Strangesen gør Indsigelse mod Klosteret angaaende dettes Besiddelse af Nordentoft og Vandmøllen blev der indgaaet et Forlig angaaende Møllen; som Ebbe Strangesen straks tager i Besiddelse. 1574 blev der optaget ny Forhandling om Sagen, og da blev Møllen tildømt Vestervig Kloster. 1662 er Møllen bortfæstet til Kristine Christensdatter, og det fremgaar, at hun er meget forarmet og ikke godt kan klare Udgifterne, der er 26 Tdr. Mel i Landgilde. Jordtilliggendet er kun saaledes, at der kan saas en Skæppe Korn og avles 4 Læs Hø. Møllen har dog 13 Tdr. Hartk. Mølleskyld, saa den har sikkert førhen haft større Vandmængde til sin Raadighed. 1688 nævnes det som et øde Møllested.

Nystrup, Vang Sogn.

En af Nordthys største og anseeligste Herregaarde i Middelalderen var Nystrup. Den gamle Adelsgaard fik samme Skæbne som Nebel Gods, Sandflugten ødelagde Jorderne og reducerede dem til usle Bøndergaarde.

Nystrup havde et Tilliggende paa ca. 1800 Tdr. Land, og Jorderne strakte sig Syd og Vest for Vandet Sø op til Klitmøller Skel og ud mod Havet. Gaarden skal være flyttet flere Gange for Sandflugten, og oprindelig hed den Gammelstrup og laa helt ude mod Havet, siger de gamle Fortællinger.

Først vi hører om Gaarden, tilhører den Familien Blik, der i sit Vaaben førte en halv, sort, afhugget Enhjørning i Sølvfelt. Slægten Blik, der sikkert i et Par Aarhundreder havde resideret paa Nystrup, da vi møder den i Historieen ca. 1400, var en kendt og velhavende Adelslægt. Henrik Blik nævnes 1429 og skriver sig endnu 1443 til Nystrup. Det Aar laaner han Børglumbispen 200 Mark, for hvilke han faar en Del Gaarde i Pant.

Derefter ser det ud til, at Gaarden et kort Aaremaal har været solgt eller forlenet bort, idet Jens Kalf af Nystrup nævnes 1463. Denne blev dræbt af Mourits Nielsens Svende fra Aagaard, og paa Stedet, hvor Drabet skete, blev der rejst et Trækors, som endnu skal have staaet der i Slutningen af det 18. Aarh. Stedet kaldes endnu Korsbaarer. Mourits Nielsen maatte i den Anledning møde i Thisted Kirke og indgaa Forlig og betale en Bøde til Kongen. Angaaende dette Drab kendes et Par Sagn, som endnu lever der paa Egnen.

Efter Drabet paa Jens Kalf har Slægten Blik atter Gaarden. 1478 nævnes Anders Blik, der var gift med Anne Kaas til Voergaard. De havde fire Sønner, en af disse, Mikkell, gjorde sig bekendt som Kriger, en anden af Sønnerne var Henrik, der overtog Nystrup, og efter ham Sønnen Erik Blik, der nævnes i Aarene 1525-50. Paa den Tid var Nystrup allerede meget medtaget af Sandflugten og rangerer mellem de mindre betydelige Herregaarde.

Erik Blik havde ingen Sønner, og Datteren Anne, der var gift med Niels Lunnov til Rudgaard, arvede Nystrup, og da hun 1573 blev Enke, skriver hun sig stadig til begge Gaarde. Efter hende nævnes 1585 Sønnen Christoffer Lunov, der var indviklet i forskellige Retssager.

Han døde paa Nystrup 1640, og Gaarden gik til Ove Lunov, og fra 1652 sad hans Enke Christence Dyre paa Nystrup, der da endnu havde 20 Tdr. Hovedgaardstakst. En Søn var Soldat, og en Datter, Else, gift med Vil Orning, arvede Gaarden, men maatte 1687 afstaa den til Kronen for Skatterestancer. Paa Grund af øget Sandflugt, var Hartkornet da sat ned til 12 Tdr. Else Lunov var den sidste adelige Ejer at Nystrup.

Nystrup var nu i nogle Aar udlagt som Ryttergods, og i 1715 blev den ved Auktion solgt til Niels Jørgensen for 821 Rdlr. 1769 var Hartkornet dalet til 6 Tdr., men da laa det allermeste af Jorden under vild Sandflugt. Den sidste Ejer af Nystrup paa den gamle Plads, var Kristen Kristensen Nystrup, der overtog den efter sin Svigerfader. Til Gaarden hørte da stadigt det oprindelige Areal, hvoraf han 1900 solgte 1300 Tdr. Land til Staten, der her oprettede Nystrup Klitplantage. 1908 solgte han yderligere 400 Tdr. Land, der omfattede det Agerland, der de sidste Aarhundreder havde været drevet under Hovedgaarden, men det var nu stærkt overføget af Sand. Tilbage var nu et Hjørne mod Øst paa ca. 70 Tdr. Land, her byggedes et nyt Nystrup paa den lille Plet brugbare Jord, der var skaanet af Sandflugten.

Endnu ser man Stedet, hvor det gamle Nystrup laa, Gaarden havde den mest storslaaede Udsigt, der kunde tænkes, over den afvekslende Egn. I Nærheden af Stedet var der nogle Lavninger, men om de er Rester af de oprindelige Forsvarsværker kendes ikke. Længere mod Vest ligger Gammeltoft, hvor Gaarden tidligere skal have ligget. Goldschmidt fortæller fra sin Rejse i Thy, at to Aar før han var der, var Stedet aflæst for Sand, og man kunde da se Ruiner af den gamle Gaard.

Søgaard, Nors Sogn:

Efter Sagnene gaar den gamle Adelsgaard Søgaards Historie helt tilbage til Vikingetiden. I Aaret 1400 ejes den af en Fru Kirsten, og da nævnes den som en fast Borg, der havde sin Plads paa Voldbanken Nordvest for Gaarden og kaldes da Søborg.

I 1441 blev den afbrændt af Bondehæren, den ejedes da af Familien Rød, der tilhørte Slægten Lunnov, og i denne Families Eje var Gaarden til det 17. Aarh. Efter Branden 1441 opførtes Borgen igen paa sin tidligere Plads. 1447

skænkede Fru Cecilia Pedersdatter, Enke efter Jep Rød, en Gaard i Sundby til Dueholm Kloster, for at hun kunde blive optaget i Klosteret. Den sidste af Familien, der nævnes, er i 1568 Hans Ovesen Rød, der deltog i Syvaarskrigen og fik Skøde paa noget Gods i Norge.

Paa den Tid var Søgaard endnu en anseelig Gaard, der ejede udstrakte Omraader, hvor nu Tved Plantage breder sig. Den havde store Skovstrækninger derude, men Sandflugten ødelagde det altsammen. Af Bøndergodset i Hinding svaredes der aarligt 55 Skovsvin i Landgilde. Ogsaa Hovedgaardens Marker led stor Skade af Sandflugten, men især gik det ud over dens Engstrækninger Nordvest for Nors Sø.

1609 ejes Gaarden af Christen Prip, hvis Søn 1625 sælger den til Otto Lunnov, der et Par Aar efter sælger den til Christoffer Gersdorf, som dør 1635, hans Søn Peder overdrager den til Erik Juel og Hans Lykke. 1655 deles den mellem de to Brødre Niels og Jørgen Lykke. Gaarden har da 56 Tdr. Hartk. Sandflugten har dog nu sat ind, og 1664 nedsættes Hartkornet til 24 Tdr.

1683 tilhører Gaarden Assessor Henrik Jørgensen til Visborggaard, hvis Enke 1701 skøder den til Provst Nielsen, Hvidbjerg, der var Provst i Refs Herred. Han dør 1719, og Enken sælger den i 1724 til Bertel Langballe i Nebel.

1760 er Gaarden igen delt mellem to Ejere, Poul Bertelsen til Nordentoft og Jens Chr. Dige, en Søn af den sidste sælger 1810 Søgaard til Chr. Holst, i hvis Familie Gaarden er til 1887, da Chr. S. Holst mageskifter til Jens Nielsen fra Mors. Gaarden har da 18 Tdr. Hartk. Den nye Ejer sælger den kort efter til Sagfører O. Lykke, Thisted, der 1896 sælger den til Svend Boyer og N. Hagensen, Ullerupgaard. Senere Ejere er Chr. Helleberg, J. P. Larsen. Gaarden havde ved sidste Handel 245 Tdr. Land, 17 Tdr. Hartk.

Paa Gaardens Marker er der flere store Jordfaldshuller.

Nebel Gods, V. Vandet Sogn.

Tæt ud mod Vesterhavet, i det vilde Klitlandskab Nordøst for Klitmøller, laa fra den tidligste Middelalder det største Herresæde i Thy, Nybøll Gods. Men da Sandflugten satte ind, ødelagdes lidt efter lidt Godsets udstrakte Marker, Enge og Skove, og Gang paa Gang maatte Gaarden flyttes længere ind i Landet paa Flugt for Sandet.

Det første Nebel, Navnet betyder det nye Boel, laa kun ca. 2 km fra Havet paa en Bakke ø i

det ellers saa flade Landskåb, der er hævet Havbund. Stedet er der nu ikke Spor af, 106 Fod høje Sandklitter dækker Stedet. Der skal især have været meget Eng til Godset, Vest for Aarbjærg havde den et Stykke paa 300 Karles Slæt og dobbelt saa meget var der hjemme ved Gaarden, fortæller de gamle Krøniker.

I Middelalderens første Del ejedes Godset af den kendte thylandske Ridderslægt Strangerne, der ejede flere af Thylands store Gaarde. Det var fra denne Slægt, Niels Ebbesen og Strangerne paa Nordentoft stammede. Senere ejes den af Friiserne, og det ser ud til, at de to Slægter har været indgiftede i hinanden. Saaledes nævnes 1374 Ratlof Friis til Nebel, og hans Søn nævnes dertil 1370, muligt er det dog, at de kun var Lensmænd for Kongen, der i de Aar havde Rettighederne over Godset.

Men den 1. Juli 1376 var der i Henhold til den Haandfæstning, Kong Oluf maatte underskrive ved sin Kroning, hvori der bestemmes, at der skulde foretages en Undersøgelse af Kronens Ret til det Gods Kong Valdemar Atterdag havde inddraget, nedsat en Kommission ved Herredsretten, bestaaende af Biskop Sven til Børghlum, 3 Riddere, 6 Væbnere og 3 Bønder. De dømte, at Nebel Gods med Rette skulde tilhøre Fru Elina til Jølby, der var Enke efter Ridder Ebbe Strangesen, hvis Fader Strange Ebbesen havde faaet Godset efter Joh. Strecher og Peder Vendelboe.

Senere ejes den igen af Slægten Friis, den sidste af disse var Godske Friis, der døde 1495, og Godset overtages af Krabbeslægten, der ejer den i et Aarhundrede. Den første var Morten Krabbe, der senere blev Ejer ogsaa af Vesløsgaard og som skrev sig til Tandrup og Bustrup i Salling.

Han dør 1483, og hans Søn Mikkell Krabbe overtager Godset, han har to Sønner, Lucas, der arver Vesløsgaard, og Kjeld Krabbe, der faar Nebel, der stadig er Stamgodset. Kjeld Krabbe var en betydelig Mand paa sin Tid, men lidt smaalig har han været, en Egenskab, der forøvrigt ikke alene hører den Tids Jordbesiddere til. Han førte en Strid med Sognemændene om Sct. Nicolaus Mølle, der tilhørte V. Vandet Kirke. Han ejede ogsaa Kjølbygaard. Han døde 1550 og ligger begravet i V. Vandet Kirke, hvor der findes en pragtfuld Ligsten over, ham og hans Hustru Susanne Lykke, der i nogle Aar sad for Styret af de to Herregaarde. Ogsaa hun var i

Strid med Gejstligheden, idet hun, der i sine senere Aar boede paa Kjølbygaard, havde Strid med Præsten i Hundstrup om nogle Agre.

Sønnen Niels Krabbe har muligvis overtaget Nebel i 1577, idet der fra dette Aar findes to smukke Malmstager i V. Vandet Kirke med hans Navnetræk, sikkert skænket ved hans Overtagelse af Fædregaarden. Han var en af de betydeligste Jordbesiddere i Thy paa den Tid, ejede flere Godser og meget Bøndergods. De sidste Aar boede han hovedsagelig paa Vesløsgaard.

Med sin første Hustru havde han to Sønner, Kjeld, der fik Brusgaard, og Lucas, der faldt ved Kalmar. Med sin anden Hustru havde han to Sønner og tre Døtre, og det ser ud til, at to af Døtrene arvede Nebel. Gaarden var en kort Tid delt mellem dem, men Gunde Lange, der ejede Kjølbygaard og var Lensmand paa Aalborg Hus og bl. a. ogsaa har haft Ørum og Koldinghus i Len, samlede atter Godset.

Gunde Lange solgte Nebel til Niels Harbou, men da var Godset paa Grund af Sandflugt i rivende Tilbagegang, det har kun 24 Tdr. Hartk. og ligger i 1681 fuldstændigt øde hen. Dog Sandet blæste nogenlunde af en Del af Markerne, saa de igen kom nogenlunde i Drift et Stykke Tid. Gaarden har da 24 Tdr. Hovedgaardstakst foruden Bøndergods.

Niels Harbou dør 1649, og hans Enke har Gaarden til sin Død 1667, hvorefter hendes Datter overtager den, men forpagter den bort til Amtsskriver Mikkell Langballe.

Det før saa højadelige Gods er nu en ringe Herregaard i borgerlig Eje. Langballeerne, der var fra Aarhus, var iøvrigt en dygtig Slægt, der havde stor Betydning heroppe paa den Tid. Hans Søn Bertel, der anden Gang var gift med Bodil Marie Stampe, Datter af Statsminister Henrik Stampe, ejede desuden Søgaard i Nors, og med sin første Hustru fik han Todbøl, som han solgte.

Hans Søn Mikkell Langballe, der var Student, overdrager Gaarden til sin Stedfader, Provst Peder Knudsen Riber, for 300 Rdlr., men da har Gaarden paa Grund af øget Sandflugt kun 7 Tdr. Hartk. Han blev Enkemand og gifter sig med Petronelle Kirstine Søltoft, der var Enke efter Oluf Poulsen Dragsbech, Vandetgaard. Hun drev selv Gaarden i nogle Aar og solgte den derefter til sin Broder, der ellers var Degn i V. Vandet, men som nu altsaa blev Herremand, selv om det var paa en næsten ødelagt Herregaard. Endnu var

der af Bøndergods 57 Tdr. Hartk. og en Mølle. Gaardens Bygninger er da fire Bindingsværkslænger.

1791 sælges Nebel til Jens Christensen Søgaard, der et Par Aar efter lader den stille til Auktion, hvor den koster 1800 Rdlr. og købes af Peder Taabel, der faar Tilladelse til at udparcellere Gaarden. Bøndergodset sælges og en Del af Jorden, saa den kun har 5 Tdr. og 5 Skpr. Hartk. i 1802. Derefter har den skiftende Ejere, ved Aarhundredskiftet var Gaarden brændt, og Bygningerne flyttet til den østligste Udmark, medens en stor Del af de Hede- og Klitarealer Tilliggendet nu bestod af, blev solgt til Vilsbøl Plantage og senere i 1937 sælges yderligere af Klitarealerne til Vildtreservat.

Momtoft, Sennels Sogn.

Momtoft var i Middelalderen under det gejstlige Gods, efter Reformationen kom den til Kronen. Senere reduceredes den til alm. Bondegaard for derefter op mod vor Tid igen at opstaa som Storgaard en kort Periode.

1559 mageskiftede Chr. d. 3. Momtoft med Niels Skeel, der i Stedet afgav en Gaard og et Boel i Gærup. 1662 tilhører den Karen Dyre til Ullerupgaard, hvis Datter, Fru Ane Arenfeldt, overtog den 1668 sammen med Ullerupgaard. Senere skrev den ældste Søn Hans sig til Godset, men havde det kun en kort Tid, da han kom i Gæld til Thistedborgmesteren, Enevold Berregaard. Først afstod han Ullerup og nogle Aar senere Momtoft og maatte derefter nøjes med en mindre Gaard i Silstrup.

Amtsforvalter Jens Hansen, Thisted, blev nu Ejer af Momtoft, han sælger den 1698 til Peder Thomasen, der 1710 lader den gaa til Auktion, hvor den købes af Simon Lund, der et Par Aar efter sælger den til Skipper Poul Olsen Dragsbæk, der ejede Vandetgaard, og som havde tjent sig velhavende ved Skudehandel paa Norge.

Dragsbæk overdrager Gaarden til sin Svigersøn Anders Nielsen Raaer i 1717, 10 Aar efter dør han, og hans Enke gifter sig med Mikkel Sørensen, der 1742 sælger den med 10 Tdr. Hartk. til Poul Jensen Tøfting for 1200 Rdlr. 1751 kom Momtoft atter under Ullerupgaard, idet den da købes af Lars Toft. Gaardens Bygninger var nedbrændt 1738 og antageligt ikke genopbygget helt, for Toft lader Gaardens Jorder drive under Ullerupgaard. 1783 overtager Sønnen Nic. Toft begge Gaarde, og 1800 bygger

han paa Jorden og sælger Gaarden til Justitsraad Marcussen til Krastrup, der kort efter køber Ullerupgaard, og Toft faar i Stedet Momtoft. Et Aars Tid efter dør Nic. Toft, og Marcussen køber da igen Momtoft.

1805 sælges Gaarden til Chr. Christensen Neergaard, der tilhørte den kendte Neergaardslægt. Han var en driftig Mand, der drev Storhandel, især med Korn. 1883 overtages Gaarden ved hans Død af Sønnen Ths. Neergaard, der var Stænderdeputeret og Landstingsmand. Gaarden havde da et Tilliggende paa ca. 400 Tdr. Sæd og 18 Tdr. Hartk.

Hans to Sønner Frits og Christian Neergaard overtog ved hans Død i 1852 Gaarden. De var meget unge, og de satte hurtigt den gode Gaard over Styr, og 1860 sælger de den til et Konsortium, der igen sælger den til J. S. Breinholt for 52,400 Rdlr. Hans Enke ægtede Harald Refsgaard, der væltede tæt ved Gaarden en Nat, han kørte fra Thisted; han mistede Livet ved denne Lejlighed.

Gaarden, der da staar for 29 Tdr. Hartk., sælges til F. J. Poulsen, der 1901 sælger den til Kr. Østergaard for 103,500 Kr.; der er da solgt noget af Jorden, og Østergaard fortsatte med Udstykningen. Derefter ejes Gaarden af Chr. Kloster Pedersen, som sælger den til Lars Kr.. Kristensen, der 1924 sælger den til Jens Søe, som ejer Momtoft til 1938, da han sælger den med 125 Tdr. Land og 12 Tdr. Hartk. til J. F. Gerstrøm for 125,000 Kr. Den nuværende Ejer har tilkøbt 20 Tdr. Land. Af Jorden er 130 Tdr. Land Ager og 15 Eng. Der holdes 25 Malkekøer, 45 Stkr. Opdræt og 15 Heste. Hovedbygningen er fra 1918, og Udbygningerne er opført i 1883 efter en Brand.

Vest for Gaarden skal en tidligere Herremand, der ejede Momtoft, efter Sagnet være manet ned; det var ved dette Sted, Refsgaard væltede og omkom. Nord for Gaarden har der været et Stenled, der kaldtes Sætriksled; der spøge de det ogsaa. Syd for Gaarden skal der ogsaa have været et Stenled, hvis Portalsten nu skal staa ved Søndre Kirkegaard i Thisted.

Ullerupgaard, Sennels Sogn.

Den i sin Tid største Hovedgaard i Thy, Gl. Ullerupgaard, er som saa mange andre Herregaarde opstaaet ved, at en tidligere Landsby er blevet nedlagt og dens Jorder samlet under

Herregaarden. Den Landsby, det her drejer sig om, hed Ulstorp.

1354 nævnes Gaarden som Ulsdorph, den ejes da af Niels Esgesen Lange. 1406 skriver en af hans Arvinger, Palne Kirt, sig til Gaarden. 1458 nævnes hans Søn Niels Kirt, som det Aar sælger en Gaard, Oppogrund i Sennels, til Dueholm Kloster. 1490 ejes den af Henning Kirt, hvis Navn findes paa en af Kirkeklokkerne i Thisted. Muligt er den skænket til Kirken af ham og hans Hustru, Karen Eriksdatter Løvenbalk, i Anledning af en Sjælemesse for deres eneste Søn, som druknede som ganske ung i Skern Aa. 1515 skænkede Fru Karen noget Gods i Thy til Dueholm Kloster, for at man der skulde holde en ugentlig Messe og en aarlig Begængelse for hendes Mands og Søns Jordefærd.

Da Henning Kirt og Hustru døde barnløse, gik Gaarden ved Arv eller Køb til Familien Skeel. 1526 ejes den af Niels Skeel, der ejer flere Gaarde og bl. a. har Thisted Bisgaard som Lehn. Han dør 1561 og hans Enke, Fru Karen Krabbe Glob, styrer derefter Godset, der da regnes for Thylands største Gaard og desuden havde et Tilliggende af ca. 500 Tdr. Hartk. Bøndergods. Desuden ejede hun Ullerup paa Mors og havde Hillerslev Slots Gods, der bestod af 9 Gaarde, 2 Boel og 5 Huse i Hillerslev Sogn. Det er netop i dette Ægtepars Tid, at Gaarden vokser sig større - Sogitepræsten i Sennels klager i sin Indberetning i 1555, at det gaar ud over Embedet, at 10 Gaarde i Sognet, der før svarede Tiende til Præsten, nu var blevet lagt under Ullerupgaard, der ikke svarer nogen Afgift.

1586 dør Karen Krabbe, og hendes Datter, den bekendte Ingeborg Skeel til Voergaard i Vendsyssel, arver den. Fru Ingeborg, der var bekendt for sin Haardhed mod Bønderne, var iøvrigt en usædvanlig dygtig Kvinde, der byggede den nuværende Voergaard. Hun var gift med Otto Banner, og efter hendes Død i 1604 deles Godset, og Ullerupgaard tilfaldt Hans Akselsen Arenfeldt. Da han dør 1611, blev hans Søn Niels Arenfeld Ejer af Ullerupgaard. Niels Arenfeld har ikke sat sig noget smukt Minde; han blev for Mened og andre Forseelser dømt til at rømme Land og Rige. Hans Hustru Karen Dyre sad for Gaarden til 1668. Hun sælger den til sin Datter, Fru Anne Arenfeld, med 128 Tdr. Hartk. Hovedgaardstakst, foruden Bøndergods og Tiender. I hendes Moder, Karen Dyres Tid rasede Svenskekrigene, og den gamle

Herregaard, der laa ved Alfarvejen gennem Nordthy, blev slemt plaget i disse Aar.

Anne Arenfelds tre Sønner Hans, Aksel og Claus Pors arvede Gaarden. De kom til at skyldte Thistedborgmesteren Enevold Berregaard 893 Rdlr., for hvilket Beløb han 1681 gjorde Indførsel i Gaarden, og Kronen tog Resten for Skatterestancer. Berregaard og C. Mortensen Lelius afkøbte Kronens Part for 480 Rdlr. At det var en god Forretning for de to Aagerkarle, viser sig ved, at de senere sælger Halvparten af Godset for 6508 Rdlr.

1694 deler de to Mænd Gaarden imellem sig, saaledes at Berregaard overtager den nordlige Del af Marken og bygger der Nr. Ullerupgaard. Denne Gaard fik 32 Tdr. Hovedgaards Takst og 105 Tdr. Bøndergods. 1713 sælger han den til Mourits Kønig Lelius.

C. M. Lelius beholder Gl. Ullerupgaard; hans Enke overlader 1712 Gaarden til sin Søn Morten Lelius, hvis Bo 1740 sælger den med 32 Tdr. Hartk., 200 Tdr. Hartk. Bøndergods og Sennels Kirketiende til Lars Andersen Hvid for 10,500 Rdlr. 1750 sælger han den til Lars Toft. Denne samler igen Ullerupgaard, idet han 1756 af Justitsraad Thomsens Fallitbo køber Nr. Ullerupgaard for 14,498 Rdlr. 1751 havde han købt Momtoft. Lars Toft, der var af Skudehandlerslægt fra Slettestrand, døde 1773. Han og hans Hustru oprettede et Legat, der endnu henstaar som første Prioritet i Gaarden; deraf svares Renterne til trængende i Sognet.

Hans Søn Nic. Toft sælger 1801 en Del af Bøndergodset. Selve Hovedgaarden med 66 Tdr. Hartk. og 452 Tdr. Bøndergods sælger han 1802 til Justitsraad Poul Marcussen for 110,000 Rdlr. Han sælger Momtoft og Bøndergodset, deriblandt Hillerslev Slots Gods, for 3-400 Rdlr. pr. Td. Hartk., en efter Datidens Forhold enorm Pris for Bøndergaarde. 1807 faar han kgl. Bevilling til at sælge det sidste af Bøndergodset, og Ullerupgaard sælger han 1811 med 45 Tdr. Hartk. til Jens Wad for 36,050 Rdlr. Efter denne Ejers Død 1837 bliver Gaarden ved Auktion købt af P. K. Hagensen, som igen delte den i Ny og Gl. Ullerupgaard. 1872 har Gl. Ullerupgaard dog stadig 32 Tdr. Hartk. 1887 overtages Gaarden af Sønnen N. N. Hagensen, for hvem Avlsbygningerne i 1905 brændte. I 1912 blev den med 19 Tdr. Hartk. solgt til N. Johansen for 159,000 Kr. Aaret efter sælger han den for 180,000 Kr. til Thylands Udstykningsforening,

der sælger Hovedparcellen til Viggo Oddershede for 149,000 Kr.

Til Gl. Ullerupgaard hører nu 130 Tdr. Bygsl. med knapt 11 Tdr. Hartk., 23 Tdr. Sæde er Eng. Der holdes nu 13 Heste, 40 Malkekøer og ca. 50 Stkr. Opdræt. Paa Gaarden er der Avlscenter for Svin. 1930 nedbrændte Avlsbygningerne, og der blev opført nye, moderne Stalde og Lade. Stuehuset er ca. 150 Aar gammelt. Om Gaarden har der tidligere været Grave.

Nørtoorp, Ræhr Sogn.

Tidligst i Middelalderen var Nørtoorp en betydningsfuld Kongsgaard, der laa i Nærheden af Overfartsstedet til Holmen fra det sydlige Fastland. Neden for de høje Skrænter laa Borgen paa sin firkantede Slotsbanke, omgivet af Vand fra den Havarm, der Syd om Holmen skar sig ind i Landet, og hvor der i Vikingetiden har været Gennemsejling. Man har fundet Rester af Skibe og Skibsankre i Moserne i det gamle Sund mellem Hansholmen og Tved. For at bevogte Sundet er Kongsgaarden sikkert anlagt der i sin Tid.

I Borgens Storhedstid var den bygget af tre Fløje med en Brønd midt i Borggaarden. I Slutningen af det 18. Aarh. var der kun to Fløje. Da Gaarden i 1791 blev udstykket, blev de sidste Bygninger fjernet fra Slotsbanken, og en senere Ejer har strakt sig saa vidt, at han lod Borgstedet pløje, men nu er den dog fredlyst.

Da Kong Valdemars Jordebog blev skrevet som Fortegnelse over Kongens og Kronens Gods, 1231, nævnes Nørtoorp ikke i Listen, saa Gaarden maa paa dette Tidspunkt være gaaet over i privat Eje. Senere maa den dog atter være kommen under Kronen, for 1365 holder Kongen Retterting paa Nørtoorp. 1401 gav Dronning Margrete den i Forlening til Jens Due, der formodentlig senere har købt den, og nu gaar den i en lang Aarrække i Familien Dues Eje.

1430 er Sønnen Bonde Due Ejer af Gaarden, han nævnes som Kongens Lensmand over Thy, Mors og Ørum. Hans Hustru var den bekendte Johanne Andersdatter fra Rydhave i Hardsyssel, der blev den eneste kendte kvindelige Rigsraad og som saadan var Medunderskriver af Kong Chr. 1.s Hyldingsbrev og Haandfæstning. Bonde Due bortførte hende fra Gaarden i Hardsyssel og giftede sig med hende. Bonde Due døde 1442, og hans Enke giftede sig med Niels Eriksen til Asdal. Hun havde to Sønner og en Datter med

Bonde Due, men de døde alle tre kort efter Faderens Død, og en af hendes tre Døtre med Niels Eriksen, Karen, der først var gift med Oluf Lunge til Odden, skrev sig til Nørtoorp; senere blev hun gift med Anders Munk, der ogsaa skrev sig til Gaarden.

Deres tre Sønner havde Gaarden i 1504, men det ser ud til, at Nørtoorp nu gaar over til Kronen, maaske er det sket ved Beslaglæggelse omkring 1512. Men 1521 køber en af Brødrene, Svend Munk, den tilbage af Chr. 2.

Brødrene Munk dør barnløse, og Nørtoorp gaar over til Slægten Krabbe ved deres Søster Maren, der var gift med Mikkel Krabbe til Vesløgsgaard. Denne sælger Gaarden til sin Broder Niels Krabbe, hvis Datter Karen blev gift med Eiler Lykke, der fik Godset. I hans Tid brændte Borgen, hvorved alle Skøder og andre Papirer brændte, hvorfor han fik Kongens Brev paa, at han kunde beholde sit Gods fri for Tiltale. 1551 stævnes han alligevel af Peder Ebbesens Arvinger, fordi han havde taget Genbrev paa noget Gods i Hjørdemaal Sogn, ialt 29 Gaarde og desuden nogle Gaarde i Vorring og Tved. Ved denne Lejlighed omtales ogsaa Nørtoorp Skov.

Efter ham gaar Nørtoorp over til Sønnen Erik Lykke, mod hvem de andre Søsken i 1581 fører Sag, fordi han ikke har givet dem Andel i Arven. Ved Rigsretten i Vordingborg s. A. fik de Medhold i deres Anklager med Erik Lykke, hvis Sønnen Jakob Lykke i 1622 sælger Godset til sin Datterdatters Mand, Stiftsbefalingsmand Erik Juel til Hundsbæk. Paa den Tid havde Nørtoorp et betydeligt Tilliggende, foruden Hovedgaarden var der af Bøndergods 74 Gaarde, 20 Boel og 33 Huse.

Erik Juel og hans Hustru Sophie Clausdatter Sehested, tog Ophold paa Nørtoorp Gods. Under Kejserkrigen 1627-29 kom Fjenderne ogsaa til Thy, hvorfor Familien rejste til deres Gods i Norge, og her fødtes Sønnen Niels Juel, der senere skulde blive Danmarks store Søhelt. Efter Krigens Ophør rejste Fru Sophie, knap en Maaned efter Sønnens Fødsel, tilbage til Nørtoorp, og her boede Familien da i flere Aar. Sønnen Jens Juel, der blev en kendt Statsmand, er født paa Nørtoorp 1631. I sit syvende Aar blev Niels sendt til sin Moster Karen Kruse til Stenalt; efter en streng Opdragelse der vendte han 1642 tilbage til Nørtoorp for Aaret efter at faa Ansættelse som Ædelknabe hos Fr. 3. Om han senere vendte tilbage til Thy er uvist, men hans Barndom er

med Sikkerhed præget af de barske og storslaaede Omgivelser ved den gamle Borg paa Holmen, og de nære Omgivelser af Hav og Fjord har givet ham Indtryk, der blev bestemmende for hans Liv.

Familien Juels økonomiske Stilling var vist ikke videre straalende, og 1661 fik en af Erik Juels Kreditorer, Raadmand Thomas Poulsen, Randers, Rettighederne til Godset af de øvrige. 1668 fik Thøger Hofmann Ejendomsretten over 37 Tdr. Hartk., og 1684 sælger en Nic. Ægidisen en Trediedel af Godset til sin Fætter Aug. v. Pagelsen, der i 1688 samler Nørtorp Gods, som han ejer til sin Død 1723. Hans Enke giftede sig med Conferentsraad Braëm, der 1749 sælger Godset til Krigsraad Jens Clementin og Fru Christiane Langballe til Nebel for 18,000 Rdlr. Clementin blev senere Eneejer, og hans Enke sælger den 1766 til Jørgen Mygind.

Jørgen Mygind var en af sin Tids dygtigste Landmænd, der betød meget i Thy. Han indrettede et Mejeri paa Nørtorp og tog sig de første Aar meget af Driften, men blev saa valgt som Landkommissarius for Ørum Amt og maatte som saadan deltage i de store Udskiftningsager. Gaarden havde paa hans Tid 52 Tdr. Hartk. Hovedgaardstakst, 40 Tdr. Tiender og 229 Tdr. Bøndergods.

Lemvigh, der var hans Kollega i Kommissariatet, og særlig efter dennes Tilskyndelse lod Gaarden udstykke. Denne Udstykning faldt meget heldigt ud, og Lemvigh sørgede for, at de nye Fribønder fik gode Vilkaar, og i Aaret 1800 rejste de i Taknemlighed en Mindesten paa Ræhr Kirke for Begivenheden. Hovedgaardens Jord blev ogsaa udstykket, tilbage blev to Hovedparceller paa 6-7 Tdr. Hartk. Af den øvrige Del af Hovedgaardsjorderne opstod Nytorp By.

Kjølbygaard, Hundstrup Sogn.

Kjølbygaard hører til de yngste af Thylands Herregaarde. Den nævnes ganske vist allerede omkring 1400, da den tilhørte Familien Munk, men den var da kun Avlsgaard, medens dens skiftende adelige Ejere boede paa deres Hovedgaarde. I det 16. Aarh. ejes Gaarden af Krabberne til Nebel; den første af disse var Kjeld Krabbe, i hvis Tid den første lutherske Præst i Hundstrup Christen Qvist blev dræbt paa Engen af sin Avlskarl. Der blev rejst et Kors paa Stedet, og det kaldtes senere for Korseng.

Efter Kjeld Krabbe arvede Døtrene Karen og Helvig Gaarden, som antagelig af den velhavende Adelsmand er blevet udvidet og gjort til Hovedgaard. At hun har beboet Kjølbygaard, kan ses af, at hun ligger begravet i Hundstrup

"Kølbygaard"s Hovedbygning, der var opført 1766 af Villum Berregaard, blev fjernet til sidste Sten, efter at Gaarden i 1915 var solgt til Udstykning. En smuk, hundredeaarig Park, hvis Træer skimtes i Baggrunden, blev fældet ved samme Lejlighed.

Da han ikke længere havde Tid til at passe sit store Gods, ønskede han at sælge det, og det skete i 1791, da han sammen med Byfoged Otto

Kirke. De to Søstre har skænket Alterstagerne til Kirken. Helvig Krabbe døde 1625, og hendes Broderdatter Anne Nielsdatter til Vesløgsgaard,

der var gift med Gunde Lange, arvede Gaarden. Sønnerne Kjeld, Niels og Lucas overtager Gaarden 1658.

Kjeld havde rejst meget i Udlandet og studeret bl. a. Krigskunst. 1652 blev han Kaptain ved Kongens Livgarde, 1656 Oberst i Nordjylland og skulde Aaret efter, da Krigen var brudt ud, hverve et Regiment i Thy og Vendsyssel og fik samlet 1100 Soldater, der kom med ved Bremervørde, hvor Regimentet sprængtes. 1658 deltog han i Forsvaret af København og gjorde her en stor Indsats.

Københavns Studenter, der havde meldt sig til Forsvaret, havde faaet tyske Officerer, hvilket de var meget misfornøjede med. De nægtede at underordne sig dem og forlangte at komme under Kommando af Kjeld Lange til Kjølbygaard og Mogens Krag til Kaas. Deres Forlangende blev opfyldt, og med sit Korps foretog han det store Udfald mod Svenskerne den 23. August. Men allerede den 3. September faldt han paa Vestervold i Spidsen for sin Afdeling paa 400 Mand.

Det blev Broderen Lucas Lange, der overtog Kjølbygaard, der imidlertid var pantsat til Gregers Krabbe. 1660 har Gaarden 27½ Td. Hartk. Hovedgaardstakst foruden 20 Tdr. Hartk. Tiender og 337 Tdr. Hartk. Bøndergods. 1670 vender den ældre Broder Niels Lange hjem fra Udlandet og overtager Kjølbygaard. Trods det, at han overtog et stort Tilgodehavende ved Kronen fra sin Broder Kjeld Lange, gik det dog daarligt for ham, særlig fordi mange af hans Gaarde blev ødelagt af Sandflugten. Han endte paa Bisgaard i Øsløs, der blev skænket hans Døtre af hans Hustrus Slægt.

1675 blev Kjølbygaard overtaget af Holger Trolle, der 1679 solgte den til Søren Jensen, der var borgerlig. Han ejede Kjølbygaard en halv Snes Aar, hvorefter han solgte den til Borgmester Enevold Berregaard, Thisted, der det Aar var blevet gift med Anne Søe, og nu oprandt Gaardens Glansperiode i de 100 Aar, hvor den var i Familien Berregaards Eje.

Dette Ægtepars Historie er saa velkendt, at der ikke her skal bringes nogen nærmere Omtale, men det var Kjølbygaard, der var det rige Ægtepars Hovedsæde, og herfra stammer de mange Sagn om den rige Frue paa Kjølbygaard. Anne Søe var, da hun blev gift med Berregaard, Enke efter Raadmand Søren Jakobsen Lugge. Hun bragte Rigdom med ind i sit nye Ægteskab,

og da hun var i Besiddelse af stor økonomisk Sans, ynglede hendes og Mandens Formue godt ved Udlaan til de forarmede Herremænd, hvis Godser de derefter overtog, naar Panterne skulde indløses. Af de mange Herregaarde, de kom i Besiddelse af, kan nævnes Ullerupgaard, Frøslevgaard, Todbøl, Vesløgsgaard og Kappel syd for Limfjorden.

1726 blev Berregaard Justitsraad og Borgmester i Thisted, og han og hans Hustru ophævedes i Adelsstanden, og Kjølbygaard blev et Stamhus med de 400 Tdr. Hartk., der fordredes til et saadant. 1731 døde Berregaard og 1736 Fru Anne Søe, der blev 92 Aar gl. Hun efterlod sig en Formue paa 175,000 Rdlr. - en svimlende Sum efter Datidens Pengeforhold. Sønnen Kristian Berregaard overtog Kjølbygaard, han blev senere Amtmand i Korsør og Antvorskov Amter. Han ejede ogsaa Borreby, og 1741 lagde han Vesløgsgaard ind under Stamhuset Kjølbygaard.

Sønnen Villum Berregaard overtog derefter Godset; han var kun 19 Aar gammel Hofjunker ved Chr. 6.s Hof, og tre Aar efter blev han Justitsraad og arvede kort efter Amtmandseembedet efter Faderen. Efter hans Død 1769 gik Godset til hans Søn Frederik Berregaard, der gik Militærvejen og da var Ritmester ved Dragonerne. Den 28. April, da Greverne Struense og Brandt skulde henrettes, var han udkommanderet med en Trup for at holde Vagt ved Retterstedet. Han nægtede at parere Ordre, da han var Fætter til Brandt, hvilket medførte, at han blev afskediget, senere blev han dog udnævnt til Kammerherre.

Efter at han havde mistet sin Hustru og Børn ved Kopper, og hans andet Ægteskab gik i Stykker, fik han Tilladelse til at ophæve Stamhuset. 1804 solgte han Vesløgsgaard og samme Aar Kjølbygaard til Chr. Overgaard for 63,000 Rdlr. Gaarden havde da 27 Tdr. Hartk. med 18 Tiender og 143 Tdr. Hartk. Bøndergods. Paa dette Tidspunkt var der frasolgt en stor Del af Bøndergodset. Denne Ejer solgte ogsaa rask ud af Bøndergaardene, og to Aar efter solgte han Hovedgaarden til F. C. Schønau, der under Krigen med Englænderne var Chef for Kystmilitisen.

1808 købte Birkeskriver Arnt P. Warelmann Kjølbygaard for 33,225 Rdlr. 1833 blev Gaarden solgt til Hans Schou til Abildgaard, der 1848 videresolgte den til P. F. Lange, som 1857 solgte

den til Adolf Carl Johan Karll for 83,000 Rdlr. Til Gaarden hørte der da 29 Tdr. Hartk. Hovedgaardstakst. Karll, der var Tysker, har efterladt sig Minde gennem mange muntre Historier, som fortælles om den pudsige Herremand, der var fuld af muntre Indfald. 1875 solgte han Kjølbysgaard til Herredsfuldmægtig H. R. Andersen for 210,000 Kr. og rejste tilbage til Tyskland. Hans Enke døde 1914, og Aaret efter blev Gaarden solgt til Thyland Udstykningsforening. Der var da et Tilliggende paa 305 Tdr. Land, og Købesummen var 220,000 Kr. Der blev oprettet 27 Husmandsbrug paa Gaardens Jord og desuden solgt 13 Parceller.

Det var Meningen, at Gaardens Hovedbygning, der var opført af Villum Berregaard, skulde have været bevaret som Skole, men det lykkedes ikke at faa den afhændet, og den blev derefter nedrevet, og den gamle Herregaard med dens mange Minder var udslettet.

Vesløsgaard, Hannæs.

Vesløsgaard tilhørte i Middelalderens første Del Familien Glob. Den første Ejer, vi finder nævnt, er Mogens Nielsen Glob, der ejede den 1348; 1393 nævnes Nicolaus Glob, 1401 Væbner Jesse

Salsstuen paa "Kølbygaard" var rigt udsmykket med Malerier, Tapeter og Marmorkaminer med kunstnerisk udsmykkede Felter. (Nationalmuseets fot.)

Glob og 1439 Nis Glob. 1466 finder vi Mogens Pedersen Glob som Ejer, han skriver sig ogsaa til Lynderupgaard i Rind Herred; han var den sidste af Slægten Glob paa Vesløsgaard. Hans Datter Karen giftede sig med Morten Krabbe til

Tandrup, og det er nu en Tid Krabbeslægten, der regerer paa Vesløsgaard.

Af Morten Krabbes mange Børn blev det Sønnen Mikkel, der overtog denne Gaard, og efter ham Sønnen Lucas Krabbe, der overtog den omkring 1540. Han var som sin Fader en velstaaende Mand med meget Bøndergods, han skænkede Klokken til Vesløs Kirke. Han døde ca. 1580, og hans Efterfølger blev Brodersønnen Niels Kjeldsen Krabbe fra Nebel. Med hans Datter Ingeborg gik Gaarden nu til Familien Rosenkrantz, idet hun blev gift med Palle Børgesen Rosenkrantz, der var fra Ørup i Skaane. Begge Ægtefæller døde 1651 og blev gravsat i Vesløs Kirke. Efter dem fik Sønnen Niels Rosenkrantz Gaarden. Han blev kendt som en dygtig Soldat og indlagde sig stor Fortjeneste under Københavns Belejring. 2. Juli 1676 faldt han under Belejring af Helsingborg.

Niels Rosenkrantz solgte Vesløsgaard til Erik Juel til Hundsbæk, der ogsaa ejede Torp og Søgaard i Thy. Han var økonomisk daarligt stillet, og efter hans Død blev Vesløsgaard overtaget af hans Kreditorer. Disse afstaaer Gaarden til Jørgen Lykke, som samme Aar sælger den til Maren Nielsdatter, og den følgende Ejer er Laurids Jensen Koch, der 1689 sælger den til Oberstløjtnant Zacharias von Kahlen, som 1702 sælger den til Borgmester Enevold Nielsen Berregaard, der senere købte Kjølbysgaard. Efter dem ejes Vesløsgaard af Sønnen Kristian Berregaard, der var Assessor i Hofretten, og derefter dennes Søn Villum Berregaard og igen dennes Søn Frederik Berregaard, der var Ritmester ved Dragonerne.

1804, Aaret før sin Død, solgte han Gaarden til Agent Christoff er Qvist for 40,000 Rdlr. Til Vesløsgaard var der da 24 Tdr. Hartk. samt 141 Tdr. Hartk. Bøndergods.

Nu er Gaarden helt udstykket.

Slettegaard, Hjortdal Sogn.

Slettegaard er en af de ældste Herregaarde i Han Herred. Dens ældste Ejere tilhørte Familien Griis, der var en af Nordjyllands kendte Adelsslægter, selv om den ikke var blandt de fornemste. Gaarden var i Middelalderen ret betydelig, men den led stor Skade af Sandflugt.

Den første Ejer, der findes nævnt, var Anders Griis 1450, der 1470 følges af Sønnen Palle Griis, som havde den til 1532, derefter Broderen Niels Griis, hvis Enke Bodil Svendsdatter Orning

havde den til 1566, da Sønnen Palle Griis faar den og efterfølges 1608 af Bagge Gris.

Under Klemensfejden omtales en anden Bagge Griis, der ogsaa var fra Slettegaard og muligt en Broder til Niels Griis. Der fortælles, at han opsøgte Skipper Klement i Aalborg og søgte at støde ham ned med en Dolk. Drabet mislykkedes, da Klement bar Panserskjorte under sin Dragt. Bagge Griis flygtede, men blev dræbt, ved at en Borger slyngede ham en Tagsten i Hovedet.

Aagaard ved Fjerritslev, som Gaarden nu tager sig ud.

Mange af Gaardens Ejere drev Skudehandel paa Norge. Den første, der omtales som Skibschef, var Palle Nielsen Griis, som førte et af Flaadens Skibe; han forliste 1566 under Gulland, men slap levende fra det. Palle Griis, der 1648 pantsatte Gaarden og senere solgte den for atter at købe den tilbage, drev Skudehandel, og det ses ogsaa, at hans Søn Niels Griis, der døde 1697, kun 31 Aar gammel og som den sidste Mand af Slægten, ligeledes sejlede med sin Købmandsskude paa de norske Havnebyer. Hans Søster var gift med en Mand af Bondeæt, Niels Jensen Manstrup, der nu overtog Slettegaard. En 17-aarig Sønnesøn druknede paa en Rejse fra Norge til Danmark. Jens Nielsen, der havde overtaget Gaarden efter Faderen, døde 1735, og Enken giftede sig med Chr. Brixen, hvis Enke af andet Ægteskab solgte Gaarden i Aaret 1800 til Chr. Mogensen Brixen. Dennes Enke solgte den

1808 til Mogens Brix Kjeldgaard, der 1838 fulgtes af Sønnen Peder Brix Kjeldgaard, som solgte 1100 ha Klitarealer, paa hvilke Svinkløv Statsplantage blev anlagt. Til Slettegaard hører der nu 80 ha, hvoraf 51 ha Ager og 16 ha Eng. Ved Gaarden har der tidligere været en Vandmølle, hvoraf der endnu kan ses Rester.

Aagaard, Kjettrup Sogn.

Gennem Middelalderen og helt op mod den nyere Tid var Aagaard en af Nordjyllands mest

kendte Adelsgaarde. Gennem flere Aarhundreder var den Sæde for en af Landets mest kendte Adelslægter, Gyldenstjernerne berømmelige Æt. Gennem de skiftende Tider har Sønnen fra den gamle Adelsgaard haft Betydning for deres Fædreland som Krigere, Statsmænd og ikke mindst som Jorddrotter.

Bred og mægtig har den gamle Gaard domineret paa Sletten, der breder sig mod Vest fra de store Bakkedrag, der mørke og stejle hæver sig mod Øst. Tæt forbi Gaarden løber Mølleaaen, der engang var en strid Strøm, som gav Vand til Borgens Voldgrave. Nu flyder den mere sagte, men nynnende om de stolte Tider, hvor Gaardens Ejere herskede over Landet her mellem Fjord og Hav.

Gaardens ældste Historie taber sig i den dunkle Fortid; det er først omkring Aar 1300, den nævnes, og allerede da sidder Gyldenstjerne

paa Gaarden som Lensmænd paa Krongodset i Han Herred. Sagnene fører dens Historie endnu længere tilbage til Hedenskabets Tid, hvor en af dens første Ejere, Erik Langeben, skal være begravet i en Høj ved Gaarden.

Den første historiske Ejer skal være Erik Knudsen, der ejede Aagaard og St. Restrup. Hans Søn Niels Eriksen nævnes 1310. Dennes Søn Erik Nielsen omtales 1328 og er en af Valdemar Atterdags mest betydende Mænd, der var Svoger til to af Tidens kendte Skikkelser, Niels Bugge og Claus Limbek. Erik Nielsen blev Kongens Marsk og fik Han Herred og Næsbo Fjerdings som Len. Han var med til at underskrive Freden mellem Kong Valdemar og Greverne Henrik og Claus i 1353. Han har altsaa været en af Kongens Mænd, i Modsætning til en stor Del af den jyske Adel, der deltog i Grevernes Oprør mod Kongen.

Kort efter kom han dog i Unaade hos Kongen. Aarsagen dertil var, at han havde benyttet sin Stilling som Lensmand i Han Herred til at tilvende sig en stor Del Bøndergods, som han havde lagt ind under Aagaard. Han maa tilbagelevere dette Bøndergods, som han 1355 tilskøder Kongen. Han levede endnu i 1378.

Hans eneste Søn Niels Eriksen, der arvede Aagaard, nævnes første Gang 1360, da han underskrev Kong Valdemars Haandfæstning i Kalundborg. 1368 var han en af de jyske Stormænd, der gjorde Oprør mod Kong Valdemar, som for en Tid maatte forlade Riget. 1372 vender Kongen tilbage, og for sin Deltagelse i Opstanden maa Niels Eriksen, der endnu ikke er Ejer af Aagaard, indvilge i at opbygge Aggersborg, der under Fejden var blevet afbrændt.

1387 eller 88 er han død; han efterlader sig 8 Børn, hvoraf tre Sønner bliver Stamfædre til bekendte Gyldenstjerneslægter. Peder Nielsen arver Aagaard; han nævnes blandt Dronning Margretes Stormænd, var Ridder og Rigsraad og var som saadan med til at undertegne Fredsslutningen paa Lindholm Slot, der gav Margrete Herredømmet over Sverrig, ligesom han var hendes store Støtte i hendes Bestræbelser for at vinde Sønderjylland. Peder Nielsen var en af sin Tids mægtigste Adelsmænd, han ejede meget Gods og blev i 1407 forlenet med Riberhus.

Han efterlod sig fire Sønner. Den ældste blev Biskop i Børglum, den næste Anders Pedersen rejste til England, hvor han efter Deltagelse i

Krigene mod Frankrig blev neutraliseret i den engelske Adel under Navnet Andrew Ogarde. Han blev Befalingsmand paa Fæstningen Vire i Normandiet, og han skal være Stamfader til den bekendte Forfatter Rider Haggard.

Den tredie Søn Niels Pedersen Gyldenstjerne var knapt myndig, da Faderen døde. Han ejede foruden Aagaard Bregentved paa Sjælland og Markie i Skaane. I 1441 blev han i Stockholm slaaet til Ridder.

Under Bondeoprøret i 1441 opholdt han sig paa Gaarden. Da han var paa Kongens Parti, blev Gaarden stormet og afbrændt af Bondehæren, „saa han ikkun kom af Gaarden med Stav i Haand”.

Han paabegyndte Opførelsen af en ny Borg, der har ligget paa de to store Banker, der danner Voldstedet af den gamle Herreborg, og som endnu ligger ret velbevarede i Gaardens Have. Borggaarden laa paa den nordre Banke og Staldgaarden paa den sydlige, udenfor laa Ladegaarden. Borgen havde fire Fløje og hver bar sit Taarn.

Niels Pedersen døde 1456, og hans Søn Mourits Nielsen Gyldenstjerne blev Herre til Aagaard. Han blev først myndig i 1467; han blev gift med en Datter af den svenske Rigsraad Ture Bjelke og var den rigeste Ejer, Godset har haft. Mourits Gyldenstjerne ejede foruden Aagaard de to store Hovedgaarde Bregentved og Markie, foruden en Mængde mindre Hovedgaarde og en stor Mængde Bøndergods og var en af Nordens største Godsbesiddere. Han var desuden Lensmand over Lundenæs, Aalborghus og Horns Herred. Han blev Rigsraad 1477 og var det til sin Død 1504. Han var Kongens Ven og nævnes i Forbindelse med Tidens store Begivenheder. Han blev begravet i Sortebrødreklosteret i Viborg.

Mourits Nielsens eneste Barn arvede alt Faderens Gods. Hun var først gift med Oluf Stigsen til Bollerup, siden med Rigsraad Predbjørn Podebusk. Begge hendes Mænd var store Godsbesiddere. Aagaard overgik til Datteren Anne, der var gift med en Slægtning, Knud Henriksen Gyldenstjerne, der var den sidste katolske Biskop paa Fyn. Det var ham, der blev valgt til at føre Chr. 2. hjem fra Norge. Med en ret stor Hær og Flaade sejlede han derop, og Kongen overgav sig for Overmagten, og Knud Gyldenstjerne gav ham frit Lej de til Danmark for at forhandle med Kongen og Rigsraadet. Forhandlingen blev ham nægtet, og Kongen

endte sin Rejse paa Sønderborg Slot. Knud Gyldenstjerne fik Skyld for Forræderi overfor Chr. 2., men i Virkeligheden var det Kongen og Rigsraadet, der bar Ansvaret derfor.

Knud Gyldenstjerne blev en af Landets rigeste og mægtigste Mænd; foruden Aagaard skrev han sig til Vosborg, Irup, Estrup og Vemmetofte og meget andet Gods. Han var som sine Forgængere paa Aagaard Lensmand over Han Herred og havde desuden Ørum, Vestervig og Ø Kloster som Pantelen. Hans Søn Henrik Gyldenstjerne arvede Aagaard. Han deltog som Skibschef i de mange Søslag under den nordiske Syvaarskrig. Han var Underadmiral paa den Flaade, der førte den danske Prinsesse Anna til Skotland. Hans Søn var Knud Henriksen Gyldenstjerne, der havde mange Rejser til Udlandet i diplomatiske Ærinder. Han havde ogsaa Vestervig og Bergenshus i Forlening. Han døde 1627 og blev begravet i Bergen. Han efterlod sig ingen Børn, og hans Hustru Sofie Lindenov overtog Godset.

Det var under Kejserkrigen, at hun besad Aagaard, der det meste af Tiden var Fjendens Hovedkvarter, og det voldte hende store Bryderier. Muligt var dette Grunden til, at hun 1630 solgte Aagaard til sin Moder Margrete Ottosdatter Rosenkrantz, der ejede den til 1635, da hun døde, 83 Aar gammel.

Kort forinden havde hun afstaaet Aagaard til Henrik Rantzau, der var blevet gift med Datteren Sofie Lindenov. Han var en dygtig og begavet Mand, der under Fr. 3. spillede en stor Rolle. 1648 blev han Ridder og 1671 Assessor i Statskollegiet og Højesteret. Inden sin Død i 1674 var han blevet. kgl. Kammerherre og Stiftamtmand i Aarhus.

Henrik Rantzau var barnløs, og Aagaard gik efter hans Død til en Nevø Frants Rantzau, der var Oberst og ejede Estvadgaard. Han døde allerede to Aar efter, og Gaarden gik derefter til Rudolp Günter v. Grabow, der var gift med hans Datter. Denne, der tilhørte en fra Tyskland indvandret Adelslæg, fik dog kun Halvpart i Aagaard, og 1693 solgte han sin Andel til Svogeren Peder Benzon, der i Forvejen havde overtaget den anden Halvpart. 1701 døde Peder Benzon, og da alle hans Børn var umyndige, er det først 1715, at hans Søn Frans Rantzau Benzon overtager Fædregaarden, som han solgte 1737 til Frederik Kjærskjold, der var af borgerlig Slægt og først var adlet 1722. Han døde 1738, og Aagaard gik derefter til hans Svigersøn Johan

Henrik Rantzau, der ogsaa ejede Børglum Kloster.

Denne, der var den sidste adelige Ejer af Aagaard, døde 1748, og hans Enke solgte Gaarden til Laurs Schipper Hviid, der var Forpagter paa Nørtorp. Hans Slægt ejede Gaarden til 1822. Aagaard havde da under Hovedgaarden 1120 Tdr. Land med ca. 100 Tdr. Hartk., dertil kom 297 Tdr. Hartk. Bøndergods.

1822 købte Kammerherre Joh. Casper Mylius Godset for 29,000 Rbd. Under den store Pengekrise blev Mylius nødsaget til at afstaa Aagaard til Staten, der ejede den til 1842, da den overtoges af et Par Spekulanter, som 1848 solgte Hovedgaarden til Carl Emil Roulund, der ejede den til 1886. Denne var en dygtig Mand, der var anset og vellidt, da han ofte tog Smaaafolks Parti. Han var Medlem af Sogneraad og Amsraad. Hans Arvinger solgte Aagaard til et Par Ejendomshandlere, der 1915 solgte den til Forvalter C. C. Graversen for 137,000 Kr. Der var efterhaanden bortsolgt saa megen Jord, at der nu var ca. 250 Tdr. Land.

Allerede Aaret efter solgte han Hovedparcellen med 170 Tdr. Land til Chr. Eriksen, der videresolgte den til Christian Dreyer, som ejede den til i 1945, da han forulykkede. Hans Enke har nu Hovedgaarden, der ejer de gamle Avlsbygninger. Dreyer byggede ny Hovedbygning i 1917. Hovedgaarden har 12 Tdr. Hartk. med en Besætning paa 75 Kreaturer og 15 Heste.

Graversen beholdt den gamle Borggaard og byggede dertil nye Avlsbygninger. Til denne Gaard er der ca. 90 Tdr. Land. Hertil hører det gamle Voldsted, der blev fredet i 1906.

Foruden disse forannævnte gamle Gaarde er der mange andre, der har haft deres Betydning for Egnen gennem de skiftende Slægtled fra Oldtiden til nu. Der var Kongsgaarden Hillerslevhus, som var blandt Kongens private Gods. Antagelig blev den ned-brændt under Bondeoprøret i 1441. Dets Voldsted kaldes i Folkemunde for Margretevold, og Borgen var blandt det Gods, Kong Valdemar tilbød Jens Grand som Godtgørelse for Fangenskab.

Og der var Vig i Vandet Sogn, der gav Navn til et kongeligt Len til langt ned mod vor Tid, mens selve Borggaarden blev nedbrændt under Bondeoprøret og ikke senere genopbygget. Dens

Voldsted laa upaaagtet og glemt, til det for ca. 30 Aar siden blev genfundet.

Mest kendt af alle Kongsgaarde var vel Sjørring, hvis mægtige Voldsted har sin Oprindelse i Vikingetiden, og hvor Slægten Glob har resideret, og dens Avlsgaard nævnes saa sent som 1661. I Nærheden af samme Sø laa Fersborg, hvis Voldsted er et af de største i Landet, og hvor Kong Nilaus, „der lod grave den dybe Grav fra Sjørring Sø til Vesterhav”, skal have boet, og endnu længere mod Nordvest et andet Krongods, Djernæs, som 1340 var blandt det Gods, som Kongen skænkede Hertug Valdemars Datter Helvig i Brudegave. I den udtørrede Sperring Sø ser man Voldstedet af Søgaardsborg, der var et Led i den Forsvarsrække af faste Borge, der strakte sig gennem det folkerige Midtthy. 1418 sælges den fra Todbøl til Børglumbispen; Borgen forsvandt, da Udløbet fra Søerne mod Vest til Havet blev tilsandet, og Borgstedet blev en Fugleholm.

Ved de nordlige Søer laa de gamle Vikingegaarde Ørgaard, Vilsbøl og Vandetgaard. Ved den sidste er der fundet Rester af en Havn fra den Tid, hvor Vikingerne kunde sejle fra Havet ind i Landet, og mange Sagn fortæller om Søkongernes Færd i denne Del af det vandrige

Thyland. Her finder man ogsaa Bopladser fra Landets ældste Tider, da Isbræerne trak sig tilbage.

Paa Thyholm er Helliis blandt de gamle historiske Gaarde, her boede Ingvard Ingesen Rotfeld, der ifølge Sagnet af sin Svoger blev indebrændt i Søndbjerg Kirke. Og op gennem Thy og Han Herred kan nævnes en lang Række gamle Gaarde, som en Tid har været Adelsgaarde. Rotbøl i Lodbjerg Sogn, Toftum, Heltborg, Abildgaard, Grurup, Bubbøl, Vestervig, Mordrup Mølle, der ogsaa en Tid har været Hovedgaard, Aarup ved Snedsted, Næstrupgaard, Skaarup, Sjørring S., Roelsgaard paa Bjerget, Amtofte, Klastrupgaard, Oddegaard og Nørthorup i Han Herred.

Alle har de deres egen Historie disse gamle Gaarde, der tunge og brede har præget Egnen gennem de skiftende Tider. Fjenden har skyllet hen over Landsdelen og plyndret og brændt, Stormen har sunget sin vilde Sang over deres Tage. Men de kunde dukke sig under Bakkerne, hvor de havde søgt Læ, og naar Ulykkerne var drevet over, laa de atter trygt paa deres gode Jord og fostrede stærke Slægter, der var med til at præge Udviklingen i Fortidens og Nutidens Danmark.

(Kilde: Landet mod Nordvest bd. 1, side 105-146).